

Vattenvård

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att uppnå vattendirektivets mål bör prioriteras, om att åtgärderna för vattendirektivet bör förenas med arbetstillfällen i hela landet, med ett konkurrenskraftigt jordbruk och med andra miljömål samt om att samhällsekonomiska kostnader förknippade med åtgärdsprogrammet för vattendirektivet bör analyseras, och att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Slutligen föreslår utskottet att riksdagen avslår motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2015/16 om bl.a. åtgärder mot övergödning och föroreningar i haven, åtgärder för att förbättra reningen av avloppsvatten samt dialogmodeller vid skapandet av vattenskyddsområden, främst med hänvisning till pågående arbete. Vissa motionsförslag tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden, och dessa behandlas därför förenklat.

I betänkandet finns elva reservationer (M, SD, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

Cirka 30 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2015/16.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Renare hav.....	7
Vattendirektivet	22
Rening av avlopp m.m.....	25
Levande sjöar och vattendrag m.m.....	33
Motioner som bereds förenklat.....	36
Reservationer	38
1. Havsmiljöarbetet, punkt 1 (M, C, L, KD).....	38
2. Havsplanering, punkt 2 (L).....	38
3. Internationellt samarbete, punkt 3 (M)	39
4. Övervakning, punkt 4 (L)	39
5. Ingen övergödning, punkt 5 (M).....	40
6. Syresättning av Östersjön, punkt 6 (SD)	41
7. Strandstädning, punkt 8 (M).....	41
8. Vattendirektivet, punkt 9 (V).....	42
9. Rening av avlopp, punkt 10 (M).....	43
10. Avloppsutsläpp från kryssningsfartyg, punkt 12 (M)	43
11. Levande sjöar och vattendrag m.m., punkt 14 (C).....	44
Särskilda yttranden	45
1. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (SD)	45
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (C).....	45
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	46
Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	46

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Havsmiljöarbetet

Riksdagen avslår motion

2015/16:1362 av Kristina Yngwe m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 15.

Reservation 1 (M, C, L, KD)

2. Havsplanering

Riksdagen avslår motion

2015/16:2784 av Lars Tysklind m.fl. (FP) yrkande 3.

Reservation 2 (L)

3. Internationellt samarbete

Riksdagen avslår motion

2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 1.

Reservation 3 (M)

4. Övervakning

Riksdagen avslår motion

2015/16:2784 av Lars Tysklind m.fl. (FP) yrkande 1.

Reservation 4 (L)

5. Ingen övergödning

Riksdagen avslår motion

2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkandena 2 och 4.

Reservation 5 (M)

6. Syresättning av Östersjön

Riksdagen avslår motion

2015/16:2533 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 6 (SD)

7. Fiskodling

Riksdagen avslår motion

2015/16:1061 av Lena Asplund (M).

8. Strandstädning

Riksdagen avslår motion

2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 7 (M)

9. Vattendirektivet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om åtgärderna för att uppnå vattendirektivets mål och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2398 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkandena 1, 3 och 4 samt
avslår motionerna
2015/16:2078 av Anders Forsberg m.fl. (SD) yrkande 28 och
2015/16:2398 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkande 2.

Reservation 8 (V)

10. Rening av avlopp

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:884 av Penilla Gunther (KD) och
2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkandena 5 och 6.

Reservation 9 (M)

11. Toalettavfall från fritidsbåtar

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:501 av Edward Riedl (M) och
2015/16:3127 av Markus Wiechel (SD) yrkande 2.

12. Avloppsutsläpp från kryssningsfartyg

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 7 och
2015/16:2699 av Tuve Skånberg (KD).

Reservation 10 (M)

13. Bottentvätt

Riksdagen avslår motion
2015/16:3127 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1.

14. Levande sjöar och vattendrag m.m.

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:1114 av Said Abdu (FP) och
2015/16:2370 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 17.

Reservation 11 (C)

15. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår motionerna
2015/16:2370 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkandena 15, 19 och 22
samt
2015/16:2533 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 1 och 3.

Stockholm den 14 april 2016

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Kristina Yngwe (C), Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Isak From (S), Johan Hultberg (M), Maria Strömkvist (S), Martin Kinnunen (SD), Åsa Coenraads (M), Jan-Olof Larsson (S), Gunilla Nordgren (M), Monica Haider (S), Anders Forsberg (SD), Lars Tysklind (L), Jens Holm (V), Lars-Axel Nordell (KD), Marianne Pettersson (S) och Emma Nohrén (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas 29 motionsyrkanden om vattenvård från den allmänna motionstiden 2015/16. Motionerna tar bl.a. upp frågor som rör åtgärder mot övergödning och föroreningar i haven, åtgärder med anledning av vattendirektivet, åtgärder för att förbättra reningen av avloppsvatten samt dialogmodeller vid skapandet av vattenskyddsområden. Motionsförslagen redovisas i bilagan.

Utskottet föreslår ett tillkännagivande om att de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att uppnå vattendirektivets mål bör prioriteras, om att åtgärderna för vattendirektivet bör förenas med arbetstillfällen i hela landet, med ett konkurrenskraftigt jordbruk och med andra miljömål samt om att samhällsekonomiska kostnader förknippade med åtgärdsprogrammet för vattendirektivet bör analyseras. Utskottet avstyrker övriga motioner i huvudsak med hänvisning till att arbete pågår i dessa frågor. I fem yrkanden tas samma eller i huvudsak samma frågor upp som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden. Dessa behandlas därför förenklat.

Vid kammarens sammanträde tisdagen den 24 november 2015 anmäldes att Folkpartiet liberalerna beslutat att byta partinamn till Liberalerna, med förkortningen (L).

Utskottets överväganden

Renare hav

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om att Sverige bör fortsätta vara en pådrivande kraft i havsmiljöarbetet, att den statliga havsplaneringen bör komma på plats så skyndsamt som möjligt, att regeringen bör vara drivande i det internationella samarbetet, att miljöövervakningen av havsmiljön bör förstärkas, att regeringen ska verka för att EU:s havsmiljöstrategi efterlevs, att arbetet med att minska näringsläckaget från jordbruket bör intensifieras, att det bör göras insatser till sjöss för att minska övergödningen av Östersjön, om behovet av att få bort fiskodling i öppna kassar och att LOVA-stöden bör breddas.

Jämför reservationerna 1 (M, C, L, KD), 2 (L), 3 (M), 4 (L), 5 (M), 6 (SD) och 7 (M).

Motionerna

Havsmiljöarbetet

I kommittémotion 2015/16:1362 av Kristina Yngwe m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 15 framhålls att Sverige bör fortsätta vara en pådrivande kraft i havsmiljöarbetet, mot övergödning, mot giftiga utsläpp och mot nedskräpning, både regionalt och internationellt. Miljösituationen i våra hav är kritisk och kräver långtgående insatser och stort engagemang för att minska utsläpp och miljöpåverkan. Mätning och uppföljning av miljötillståndet i svenska hav och vatten är nödvändigt för att man ska få tillräcklig kunskap om halterna av skadliga ämnen i fisk och dricksvatten. En bra miljö i våra hav är också viktigt för flera näringar, som turismen och fisket. För att nå ett långsiktigt resultat kräver arbetet med generationsmålen och miljökvalitetsmålen en effektiv myndighetsstruktur och styrning. Det är angeläget med åtgärder för att myndigheter med ansvar för tillståndsgivning, prövning och vägledning enligt miljöbalken ska effektivisera resurser och sätta medborgare och företag i centrum samt att styrningen genom tydligare rollfördelning och bättre dialog mellan regeringen och myndigheterna förbättras.

Havsplanering

Kommittémotion 2015/16:2784 av Lars Tysklind m.fl. (FP) yrkande 3 trycker på att den statliga havsplaneringen bör komma på plats så skyndsamt som möjligt. Det är avgörande att hänsyn tas till havet och dess ekosystem och att olika intressen noggrant vägs mot varandra. För närvarande pågår arbetet med

havsplaneringen, i enlighet med den statliga havsplaneringsförordningen. Syftet med havsplanerna är att de ska bidra till en långsiktigt hållbar utveckling av våra hav. Det är nödvändigt att den statliga havsplaneringen kopplas samman med den kommunala planeringen av kustvattnet.

Internationellt samarbete

I kommittémotion 2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 1 framhålls att regeringen bör vara drivande i det internationella samarbetet för att förbättra miljön i våra hav. Det krävs ett långsiktigt, målmedvetet och intensivt samarbete bland länderna runt Östersjön för att vända utvecklingen i vårt gemensamma hav.

Övervakning

Enligt kommittémotion 2015/16:2784 av Lars Tysklind m.fl. (FP) yrkande 1 bör miljöövervakningen av havsmiljön förstärkas. Miljöövervakningen av våra hav och vattendrag är en central del av miljöarbetet. Enligt motionären bör därför den havs- och vattenrelaterade miljöövervakningen förstärkas genom att Havs- och vattenmyndigheten tillförs ytterligare resurser för detta ändamål.

Ingen övergödning

I kommittémotion 2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 2 framhålls att regeringen ska verka för att EU:s havsmiljöstrategi efterlevs. I yrkande 4 anförts att arbetet med att minska näringsläckaget från jordbruket bör intensifieras. Länderna inom Helcom (Helsingforskonventionen) har kommit överens om en gemensam aktionsplan för Östersjöns miljö, Baltic Sea Action Plan (BSAP). En stor utmaning i BSAP är att minska närsaltsbelastningen av Östersjön. Övergödning är ett gränsöverskridande miljöproblem som kräver både nationella och internationella insatser. Sverige bör vara drivande för att se till att kraven i planen efterlevs, samt trycka på och bidra till att andra Östersjöländer minskar utsläppen av gifter och övergödande ämnen. Motionärerna ser en stor potential för vattenbruket i Sverige. Ett hållbart vattenbruk kan bidra till att minska miljöproblemen i våra hav, och som exempel kan musselodling nämnas. Musslor är ett ”naturligt reningsverk” i haven eftersom de renar vattnet från näringsämnen. Förutsättningarna för musselodling i Sverige behöver därför förbättras.

Enligt kommittémotion 2015/16:2533 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 4 bör det göras insatser till sjöss för att minska övergödningen av Östersjön. Man bör utreda möjligheten till åtgärder till sjöss för att minska övergödningen, t.ex. syresättning och bortförel av slam och/eller biomassa. Medel bör avsättas som kan användas för ett flertal större pilotprojekt i syfte

att minska övergödningen. Exakt hur dessa medel ska fördelas bör avgöras av ett råd med starkt vetenskaplig förankring.

Motion 2015/16:1061 av Lena Asplund (M) lyfter behovet av att få bort fiskodling i öppna kassar. Ett av de mest allvarliga miljöproblem som drabbar Östersjön är den övergödning som framför allt påverkar miljön negativt längs långa kuststräckor. Något som bidragit till denna är de fiskodlingar med öppna kassar som läcker fosfor, kväve och andra näringsämnen. Fiskodling med öppna kassar är en omodern metod, och i många länder är den här typen av fiskodling utfasad sedan flera år tillbaka.

Strandstädning

I kommittémotion 2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 3 förordas att stöden till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) breddas. Motionärerna framhåller behovet av att fortsatt driva på för en kraftfull och effektiv havsmiljöpolitik. Mellan 4 000 och 8 000 kubikmeter skräp flyter årligen i land på västkusten. Detta orsakar stora kostnader för berörda kommuner och är ett stort problem för såväl boende som det lokala näringslivet. Att ta hand om det marina skräpet är i dag ett kommunalt ansvar, men motionärerna anser att berörda kommuner bättre bör stödjas liksom de många frivilliga initiativ som tas i arbetet mot det marina skräpet. LOVA-stödet bör därför breddas så att det även blir möjligt att få stöd för åtgärder som syftar till att minska problemen med marint skräp samt mikroskräp. Kommunerna behöver ges stöd från regeringen och myndigheter i hanteringen av marint skräp, och Sverige bör vara pådrivande inom EU för att lyfta frågan på den internationella dagordningen. Regeringen bör även ta vara på möjligheterna att påverka och sprida information till andra länder om avfallshantering, för att åtminstone begränsa det marina skräpet.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Havsmiljöarbetet

Riksdagen har beslutat om miljö kvalitetsmålen Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag och Hav i balans samt levande kust och skärgård (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99: MJU6, rskr. 1998/99:183). Havs- och vattenmyndigheten har regeringens uppdrag att genomföra en sammanhållen havs- och vattenpolitik. Myndigheten arbetar med frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav. Havs- och vattenmyndigheten samordnar uppföljningen och utvärderingen av miljö tillstånd, trender, åtgärdsarbete och styrmedel för nämnda miljömål.

I budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 20) redovisas att regeringen för att stärka genomförandet av miljöpolitiken och öka takten i arbetet med att nå miljömålen har inrättat ett miljömålsråd. Miljömålsrådet är en plattform för cheferna vid 17 myndigheter som är strategiskt viktiga för att nå miljömålen. I mars varje år med start 2016 ska Miljömålsrådet presentera en lista på åtgärder som myndigheterna åtar sig att vidta för att öka takten i

arbetet med att nå miljömålen. Miljömålsrådet ska också ge förslag till regeringen på områden och i frågor där rådet anser att regeringen behöver ta initiativ. Myndigheterna som är representerade i Miljömålsrådet ska också bilda ett nätverk med experter från respektive myndighet. Nätverket ska med sin sakkunskap stödja rådet med underlag och konsekvensbedömningar. Miljömålsrådet ger myndigheterna en tydligare plattform för att gemensamt stärka genomförandet av miljöpolitiken.

Vidare redovisas att regeringen, för att ytterligare stärka arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen, ökar anslaget för åtgärder för havs- och vattenmiljö med 75 miljoner kronor per år 2016 och framåt. Regeringen ser att den lokala och regionala nivån är grundläggande i arbetet med att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen.

Miljöarbetet hos företag, tillsammans med statliga insatser, är enligt budgetpropositionen avgörande för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Strukturer och arbetsformer för hur staten och näringslivets aktörer ska samverka i detta arbete behöver utvecklas, och näringslivets miljöarbete behöver synliggöras och tillvaratas i större utsträckning än tidigare. Därför har en nationell miljö målssamordnare inriktad mot näringslivet tillsatts. Den nationella miljö målssamordnaren för näringslivet har påbörjat sitt arbete för att öka samverkan med näringslivet och fått ett positivt mottagande från näringslivet.

I juni 2015 beslutade regeringen att ge 24 strategiskt viktiga myndigheter i uppdrag att analysera hur de inom sitt område kan bidra till att nå miljömålen. Enligt uppdraget ska myndigheterna analysera vilka miljö kvalitetsmål och delar av generationsmålet som är relevanta för den egna verksamheten och upprätta en plan med åtgärder som bidrar till att klara miljömålen. Planen för genomförande ska omfatta en period om fyra år och ska vara upprättad senast den 30 juni 2016. Naturvårdsverket har en särskild roll att stödja och vägleda myndigheterna i arbetet.

Regeringen fattade i augusti 2015 även beslut om en svensk maritim strategi. Genom denna har regeringen tagit ett helhetsperspektiv för att främja de maritima näringarna och har lagt fast följande vision för det fortsatta arbetet: Konkurrenskraftiga, innovativa och hållbara maritima näringar som kan bidra till ökad sysselsättning, minskad miljöbelastning och en attraktiv livsmiljö.

Strategin är ett inriktningsdokument för en såväl socialt och miljö mässigt som ekonomiskt hållbar utveckling och innehåller, utöver visionen och inriktningen för arbetet, en struktur för uppföljning. Genom fokus på hållbarhet, innovation och utveckling bidrar strategin även till att främja Sverigebilden i utlandet. Strategin har också kopplingar till regeringens arbete med särskilda strategier för export, nyindustrialisering och livsmedel. Genom dialog med berörda aktörer har regeringen identifierat områden där åtgärder behövs för att nå visionen. Strategin för de maritima näringarna anger riktningen för hur visionen ska nås och är en process snarare än en slutprodukt.

Många offentliga aktörer som myndigheter, landsting, regioner och kommuner kan tillsammans med utbildnings- och forskningsaktörer bidra till att förverkliga de maritima näringarnas potential. Strategins framgång förutsätter ett fortsatt engagemang från berörda aktörer, såväl offentliga som från näringslivet. En ytterligare förutsättning för att nå den vision regeringen presenterar är ett kontinuerligt arbete inom de områden som berörs av strategin. Strategin är en plattform för fortsatt utveckling, som inkluderar dialog, kunskapsutbyte och samverkansmöjligheter.

Den maritima strategin omfattar och integrerar politik inom följande områden: närings-, arbetsmarknads-, kultur-, miljö-, energi-, transport-, turist-, fiske-, innovations- och regionalpolitik. Strategin utgör därigenom ett instrument för att genomföra en integrerad svensk havspolitik.

Vidare uppmärksammas i strategin att havsfrågorna får allt större uppmärksamhet på global nivå. EU har lagt stort fokus på en integrerad politik för användning och bevarande av havsmiljön. På regional nivå har EU arbetat fram särskilda strategier för de olika havsbassängerna. EU:s strategi för Östersjöregionen (EU:s Östersjöstrategi) är den regionala havsstrategi som finns i Sveriges närhet vilken också omfattar ett flertal landbaserade åtgärder. Det regionala arbetet inom ramen för konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten (Ospar) och Helcom för Nordsjön respektive Östersjön spelar en viktig roll, inte minst vad gäller diskussionen om och förslag på regleringar och samarbetsformer inom maritima sektorer. Strategin pekar på att internationella organ i flera fall är plattformar för att ta itu med gemensamma utmaningar, inte minst inom miljöområdet. Svenska myndigheter och andra relevanta aktörer bör enligt den maritima strategin ta en aktiv del i arbetet inom relevanta organ för att bevaka svenska intressen. En fördjupad dialog med berörda näringar är viktig för att detta ska åstadkommas på ett effektivt sätt liksom för att på ett bra sätt beskriva konsekvenserna av olika åtgärder. Med ett gemensamt gränsöverskridande arbetssätt skapas förutsättningar för att lösa gemensamma utmaningar, förvalta gemensamma resurser och utveckla näringslivet.

Förenta nationernas generalförsamling antog i september 2015 de nya hållbarhetsmålen som gäller från 2016 till 2030. Mål 14 är att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling. Genom Agenda 2030 har världens länder bl.a. åtagit sig att fr.o.m. den 1 januari 2016 till 2030 säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. I Sverige kommer alla statsråd i regeringen att vara ansvariga för genomförandet av Agenda 2030 inom sina respektive ansvarsområden. Den 10 mars 2016 fattade regeringen vidare beslut om att ge en kommitté i form av en nationell delegation i uppdrag att stödja och stimulera arbetet med Sveriges genomförande av agendan (dir. 2016:18). Uppdraget innefattar Sveriges agerande både för att genomföra agendan nationellt och för att bidra till det globala genomförandet. I uppdraget ingår bl.a. att ta fram förslag till en övergripande handlingsplan för Sveriges genomförande av agendan. En första delredovisning av handlingsplanen ska

lämnas senast den 1 november 2016. De globala målen och Agenda 2030 utgör också ett värdefullt ramverk för ett utökat internationellt samarbete. Sveriges samlade utrikespolitik kommer att bidra till att Agenda 2030 genomförs och att de globala målen kan nås. Samstämmighet inom och mellan politikområden kommer att vara avgörande.

Den 18 januari 2016 bjöds representanter för kommuner, landsting, länsstyrelser, forskare, näringsliv och det civila samhället in till en konferens för att diskutera möjligheter och utmaningar med de globala målen.

Regeringen beslutade vidare den 17 juni 2015 om havsplaneringsförordningen (2015:400). Att nödvändig reglering är på plats är ett viktigt steg för det fortsatta arbetet med havsplanering. Havsplaneringen kan bidra till uppfyllandet av miljökvalitetsmålen genom att vara en arena för tvärspektoriell diskussion om hur havet används och vilken samlad påverkan olika verksamheter får på marina naturvärden.

Havs- och vattenmyndigheten har en central roll som förvaltningsmyndighet på miljöområdet med ansvar för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav. För att ha möjlighet att hantera satsningarna på havs- och vattenmiljön behöver Havs- och vattenmyndigheten ökade resurser. Därför förstärker regeringen i budgetpropositionen för 2016 Havs- och vattenmyndighetens förvaltningsanslag med 10 miljoner kronor per år 2016 och framåt.

Under de kommande åren bedömer regeringen att genomförandet av de kommande åtgärdsprogrammen inom havs- och vattenförvaltningen kommer att ha stor betydelse för att nå miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård. De fem vattendelegerationerna vid de länsstyrelser som är vattenmyndigheter kommer att fastställa åtgärdsprogram för de fem vattendistrikten enligt vattenförvaltningsförordningen, och Havs- och vattenmyndigheten kommer att fastställa åtgärdsprogram för havsmiljön enligt havsmiljöförordningen. I åtgärdsprogrammet redovisas de miljökvalitetsnormer som ska uppfyllas, vilka åtgärder som behövs för att uppfylla dem, vilka myndigheter, länsstyrelser och kommuner som ska vidta åtgärder och när åtgärderna ska vara genomförda.

Havsplanering

I Sverige ska tre havsplaner utarbetas. Områdena är Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Planerna ska tas fram av Havs- och vattenmyndigheten tillsammans med kustlänsstyrelserna och med medverkan av kustkommunerna. Nationella myndigheter deltar i arbetet, men även olika intresseorganisationer och allmänheten ska ges möjlighet att medverka. Havsplanerna ska sedan beslutas av regeringen. För att stödja arbetet med att utveckla havsplaner och skapa tydlighet och förankring för den fortsatta planeringen har Havs- och vattenmyndigheten tagit fram ett förslag till inriktningsdokument. Under den 1 september 2015–1 mars 2016 fanns möjlighet att lämna synpunkter. Inriktningsdokumentet beskriver förslag till

planeringsmål och strategier, liksom väsentliga frågor att hantera inom respektive planområde. Det omfattar även förslag till fortsatt process för utarbetande av havsplaner inklusive arbetet med konsekvensbedömningar. Dokumentet avslutas med förslag till avgränsning av den miljöbedömning som ska genomföras. Synpunkter som kommer in under samrådet ställs samman i en särskild redogörelse. Efter översyn och revidering av inriktningsdokumentet fastställs det av Havs- och vattenmyndigheten under våren 2016. Efter samrådet kommer inriktningsdokumentet att revideras och därefter vara grunden vid framtagandet av havsplanerna. Enligt nuvarande tidsplan bör planerna enligt Havs- och vattenmyndigheten vara klara för samråd tillsammans med en miljökonsekvensbeskrivning hösten 2017. Efter sex månaders samråd revideras planerna för att 2019 skickas till regeringen för beslut.

Under oktober 2015 anordnade Havs- och vattenmyndigheten två möten inom havsplanering. Kustlänsstyrelserna var inbjudna för att diskutera roller och ansvar det kommande året.

Kommuner kan få Kompisbidrag för att stödja och förstärka förberedelser och genomförande av översiktsplanering i havet. Kommunerna söker bidraget från länsstyrelserna. Totalt 22 miljoner kronor går till projekt under 2016 och 2017. Det är 14 kustlänsstyrelser som får pengar och som i sin tur väljer ut vilka kommunala projekt som ska få ta del av bidraget. Målet med Kompisprojekten är att förstärka kommunens kapacitet att följa, möta upp och lämna synpunkter på förslag till den statliga planeringen samt att ge kommunen ett stöd för ökad planering i sitt havsområde liksom att stödja mellankommunal samverkan.

Internationellt samarbete

I budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 20) anförs att arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen och generationsmålet ska integreras även i det internationella arbetet. Generationsmålet och flertalet av miljö kvalitetsmålen förutsätter åtgärder utanför Sveriges gränser. Regeringen kommer under 2016 att fortsätta samarbetet med länder som är av strategisk betydelse för det globala miljö- och klimatsamarbetet. Bilateralt miljö- och klimatsamarbete ligger i linje med regeringens övergripande ambition att Sverige ska vara en stark röst i världen och aktivt delta i det internationella samarbetet i frågor som är viktiga för Sverige och den globala miljön. Internationellt samarbete, bl.a. genom de regionala konventionerna Oskar och Helcom, är nödvändigt för att nå de havs- och vattenrelaterade miljö kvalitetsmålen. Särskilt viktiga frågor där Sverige aktivt driver på är arbete med skydd av biologisk mångfald, skyddade marina områden, marint skräp och övergödning.

EU:s havsmiljödirektiv är infört i svensk rätt genom havsmiljöförordningen (2010:1341). Målet för havsmiljödirektivet är att uppnå en god miljöstatus för EU:s hav och deras ekosystem till 2020. Arbetet med direktivet innebär att åtgärdsprogram ska tas fram och genomföras.

Övervakning

Att övervaka och undersöka tillståndet i miljön är en viktig del av miljöarbetet. Utifrån övervakningen är det möjligt att bedöma hotbilder, bedöma behov av åtgärder, följa upp beslutade åtgärder och ge underlag för analys av olika utsläppskällors nationella och internationella miljöpåverkan. Flera olika aktörer är med och utför eller på annat sätt bidrar till miljöövervakning. Övervakningen används bl.a. till internationell rapportering och för uppföljning av miljömålen. Riksdagen har på förslag av regeringen beslutat att stärka arbetet med miljöövervakning, framför allt övervakning av hav och vatten, med 25 miljoner kronor 2015 (prop. 2014/15:99, bet. 2014/15:FiU21, rskr. 2014/15:255). Den nationella miljöövervakningen är indelad i tio programområden, varav Naturvårdsverket ansvarar för åtta och Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för två områden. Miljöövervakningen ska bl.a. vara anpassad till lagstiftningen om miljö kvalitetsnormer. Under 2014 slutfördes en revision av de regionala miljöövervakningsprogrammen. Efter revideringen har fler länsstyrelser än tidigare anslutit sig till de s.k. gemensamma delprogrammen, så att länen arbetar utifrån samma syfte och metodik och med samma projektledning. Under 2013–2014 genomförde Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket en översyn av den akvatiska miljöövervakningen som finns inom ramen för programområdena Sötvatten respektive Kust och hav. Myndigheterna har också låtit genomföra en extern revision av bl.a. övervakningen av miljögifter i akvatisk miljö.

För att ha möjlighet att möta de ökade krav på miljöövervakning som bl.a. nya regelverk i EU och uppföljning av miljömålssystemet ställer kommer regeringen enligt budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 20) att stärka resurserna till miljöövervakning, framför allt ökad övervakning av hav och vatten men även miljögifter. Regeringen pekar också på att det är viktigt att de berörda myndigheterna, som t.ex. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten, fortsätter att utveckla sitt arbete med miljöövervakning så att tilldelade medel används så effektivt som möjligt. Vidare anförs att det planerade nya undersöknings- och forskningsfartyget kommer att ge Sverige bra förutsättningar att klara av skyldigheter i fråga om miljöövervakning och datainsamling för fisket, samtidigt som det blir en resurs för den havsbaserade forskningen.

Ingen övergödning

Helcom är ett regionalt samarbete för Östersjöområdet. De deltagande länderna (Danmark, Estland, Finland, Lettland, Litauen, Polen, Sverige, Tyskland och Ryska federationen) har beslutat om ett åtgärdsprogram för Östersjön, Baltic Sea Action Plan (BSAP). BSAP är en strategi för att återställa god ekologisk status i Östersjön till 2021. Målen är att Östersjön ska vara opåverkad av övergödning och farliga ämnen, att den biologiska mångfalden ska ha en god status och att de havsbaserade aktiviteterna ska utövas på ett miljövänligt sätt.

Miljökvalitetsmålet när det gäller övergödning är att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte ska ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten. I budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 20) framgår att utvecklingen för miljökvalitetsmålet bedöms som neutral från att tidigare ha bedömts som positiv. Tillförseln av kväve- och fosforföreningar till Sveriges havsområden, både från Sverige och från övriga Östersjöländer, ska underskrida den maximala belastning som fastställts inom den internationella överenskommelsen. Vid Helcoms ministermöte 2013 reviderades Helcoms utsläppsbeting inom ramen för BSAP.

Det nya landsbygdsprogrammet trädde i kraft under 2015. Programmet omfattar flera åtgärder, bl.a. miljö- och klimatersättningar, stöd för kompetensutveckling samt miljöinvesteringar som syftar till att minska läckage av näringsämnen från jordbruksmark. Naturvårdsverkets årliga uppföljning av Sveriges miljökvalitetsmål och etappmål 2015 anger att landsbygdsprogrammet har potential att, genom miljöåtgärderna, minska läckage av näringsämnen från jordbruksmark. Naturvårdsverket anger vidare att utbredningen av syrefria botten i Egentliga Östersjön fortfarande är omfattande. Resultat från hösten 2014 visar att omkring 27 procent av bottenarna är drabbade av akut syrebrist och omkring 17 procent är helt syrefria, vilket ligger på samma höga nivå som föregående år. Förekomsten av syrefria botten är inte enbart ett symptom på övergödning utan också en betydande källa till fosforläckage, vilket i sin tur gynnar tillväxten av cyanobakterier. I december 2014 uppmättes ett stort inflöde av syrerikt vatten. Det är dock osäkert vilken effekt detta får. De länsstyrelser som är vattenmyndigheter har arbetat med att ta fram förslag till åtgärdsprogram för 2016–2021 i enlighet med vattendirektivet. Havs- och vattenmyndigheten har på motsvarande sätt arbetat med att ta fram ett förslag till åtgärdsprogram för 2016–2021 i enlighet med EU:s havsmiljödirektiv (2008/56/EG). Åtgärdsprogrammen för både vatten- och havsmiljöförvaltningen planeras att skickas till kommissionen 2016. Enligt Naturvårdsverkets uppföljning kommer många av de åtgärder som behövs för att på sikt nå miljökvalitetsmålet att återfinnas inom vattenförvaltningens förslag till åtgärdsprogram.

Havs- och vattenmyndigheten anger i sin årsredovisning för 2014 att de deltar i flera kunskaphöjande åtgärder inom jordbruket bl.a. genom Bonusprojektet Soils2Sea och mer praktiska workshoppar med syfte att ta lärdom av lyckade projekt som t.ex. åtgärdsarbetet runt Tullstorpsån i Skåne där man har lyckats minska fosforhalten i vattendrag med 30 procent sedan 2009. Havs- och vattenmyndigheten har, tillsammans med bl.a. Östersjöcentrum vid Stockholms universitet, påbörjat arbetet med att öka kunskapen om möjligheter till och lämpligheten av att genomföra åtgärder för att minska interbelastningen av fosfor i Östersjön. Enligt Havs- och vattenmyndighetens redovisning av medlen till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) gick under 2014 över 90 procent av medlen till åtgärder för att minska

övergödning. Över 250 nya projekt startades, varav merparten riktas främst mot övergödning.

Enligt budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 20) anser regeringen att arbetet inom ramen för ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) och EU:s havsmiljödirektiv (2008/56/EG) är centralt. Det är vidare viktigt att Sverige genomför åtaganden inom BSAP. Regeringen bedömer att det är viktigt att stärka förutsättningarna för att effektivt nyttja och där det är möjligt växla upp de nationella anslag och styrmedel som finns att tillgå i det lokala åtgärdsarbetet, med andra finansiella källor, exempelvis EU:s fonder. För att målen ska kunna nås krävs såväl ett fortsatt systematiskt åtgärdsarbete på nationell nivå som ett ökat internationellt samarbete så att den totala belastningen av näringsämnen i känsliga vattenmiljöer minskar.

Av budgetpropositionen framgår vidare att åtgärder för att minska utsläpp av övergödande ämnen har gett resultat. Utsläppen från Sverige och övriga Östersjöländer minskar, men från att man tidigare sett en positiv trend i miljön, är det nu svårt att utläsa någon fortsatt förbättring. Regeringen anser därför att det är prioriterat med ett fortsatt starkt åtgärdsarbete och då särskilt inriktat mot att minska fosforbelastningen. Viktiga verktyg för att motverka övergödningen är genomförandet av åtgärdsprogrammen inom ramen för vattendirektivet och havsmiljödirektivet. Landsbygdsprogrammet kommer att vara ett viktigt verktyg för att nå målen i ramdirektivet för vatten samt havsmiljödirektivet. De satsningar som genomförs inom ramen för LOVA är en viktig del av det lokala åtgärdsarbetet.

Under 2014 satsade regeringen 75 miljoner på LOVA-bidraget för att stödja det lokala och regionala arbetet för bättre vattenkvalitet, och då speciellt åtgärder mot övergödning. Satsningen har gett en nystart i arbetet med lokala vattenvårdsåtgärder, och det har varit en stor efterfrågan på LOVA-projekt. LOVA-bidraget är således en viktig del av arbetet för att motverka övergödning, främst genom lokala vatten- och avloppsprojekt, vattenåtgärder som bl.a. strukturkalkning, tvåstegsdiken och havsåtgärder som musselodling och algskörd.

Regeringens vision enligt den maritima strategin som beslutades i augusti 2015 bygger på en miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbar tillväxt och utveckling av de maritima näringarna. Sverige ska aktivt bidra till att värna de värden som är viktiga för näringarna och som skapar förutsättningar för att nå regeringens vision. Övergödning, klimat- och luftpåverkande utsläpp samt marint skräp behöver åtgärdas vid källan. Att vidta åtgärder för att minska utsläppen av närsalter, främst kväve och fosfor till havet är viktigt för att bekämpa de problem som övergödningen leder till. Att minska växtnäringsläckaget från jordbruksmarken och närsaltsutsläppen från avlopp är två viktiga åtgärder som kan förbättra vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag och som dessutom ger positiva effekter för havsmiljön. Restaurering av sjöar samt kust- och havsområden är viktigt för att minska påverkan från tidigare utsläpp. Regler för hantering av bl.a. organiska gödselmedel (stallgödsel) har funnits under många år och skärpts efter hand. Detta arbete bör enligt den maritima

strategin fortsätta. Inom ramen för EU:s landsbygdsprogram har antalet åtgärder för att minska jordbrukets växtnäringens förluster ökat i omfattning. Det gäller stöd både till investeringar och till miljöersättningar. Vidare behöver enligt den maritima strategin styrinstrument gynna miljöanpassade lösningar och stödja företag som går före i miljöarbetet. Fisk och skaldjur måste odlas med minsta möjliga belastning på vattenmiljön, exempelvis genom användning av odlingstekniker där utsläpp av näringsämnen och smittspridning kan kontrolleras. Då finns plats för fler entreprenörer och företag som producerar mat och skapar sysselsättning, särskilt på landsbygden. I och med framväxten av mer miljövänliga tekniker ökar möjligheten för enskilda företagare att bedriva fiskodling. Vissa typer av vattenbruk, exempelvis musselodling, har därutöver möjlighet att minska näringsbelastningen i havet.

Enligt havsmiljöförordningen ska Havs- och vattenmyndigheten besluta om åtgärdsprogram för Nordsjön respektive Östersjön. Programmen ska innefatta de åtgärder som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter 2012:18. Åtgärdsarbetet inom havsmiljödirektivet samordnas med annat pågående åtgärdsarbete, bl.a. inom vattenförvaltningen, havsplanering och övrig EU-lagstiftning. Havs- och vattenmyndigheten genomför arbetet och samverkar med berörda myndigheter. Åtgärdsprogrammet beslutades den 14 december 2015. Åtgärden ska med start 2016 genomföras av angivna myndigheter och kommuner. För varje åtgärd finns en ansvarig myndighet som med start 2016 behöver genomföra åtgärden, och ofta medverkar flera myndigheter. De flesta åtgärder är av styrmedelstyp, t.ex. vägledning, utredningar, information och bidrag. Dessa leder direkt eller indirekt till att de fysiska åtgärdena genomförs. Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram 32 olika åtgärder inom områdena främmande arter, fiskar och skaldjur som påverkas av fiske, övergödning, bestående förändringar av hydrografiska villkor, farliga ämnen, marint avfall, biologisk mångfald, marina skyddade områden och restaurering. Effekterna av åtgärdena kommer att följas upp och utvärderas till nästa förvaltningscykel. Åtgärdsprogrammen ska rapporteras till EU-kommissionen senast den 31 mars 2016. Arbetet innebär samarbete med våra grannländer kring åtgärder i den gemensamma havsmiljön, bl.a. inom de regionala havsmiljökonventionerna Oskar och Helcom samt på EU-nivå. Inom Helcom och Oskar verkar man för samarbete och samordning i ländernas framtagande av åtgärdsprogram under havsmiljödirektivet.

Av Naturvårdsverkets rapport (6522:2012, oktober 2012) Artificiell syresättning av Östersjöns djupbottnar genom syrepumpning framgår att forskningsprojekten Box och Proppen har undersökt möjligheterna att artificiellt syresätta havsbottnar i Östersjön genom att pumpa ned syrerikt havsvatten från ytligare vattenlager. De båda forskningsprojekten pågick under tre år, 2009 till 2011, och finansierades av Naturvårdsverket, Vinnova och Formas. Resultaten från Box och Proppen har utvärderats av en referensgrupp med oberoende forskare, på uppdrag av Naturvårdsverket.

Havs- och vattenmyndigheten har det övergripande ansvaret för åtgärden att utreda möjligheter att påverka den interna näringsbelastningen, lokalt i övergödda vikar och fjärdar samt i Egentliga Östersjön. I myndighetens åtgärdsprogram för havsmiljön redogörs för att projekt inom området (exempelvis lågflödesmuddring, syresättning/haloklin ventilation och experiment med mangel från kalkbrott) har testats men att dessa tekniker och deras miljöpåverkan behöver utredas ytterligare. En vägledning ska tas fram för att hjälpa tillsynsmyndigheter att bedöma när, var och med vilken teknik sådana åtgärder bör vidtas, samt vilka skyddsåtgärder och vilken övervakning som bör användas. Även risken för gränsöverskridande påverkan på andra länders vatten bör utredas. Åtgärden bör enligt åtgärdsprogrammet påbörjas under 2016. Möjligheterna till finansiering från EU-fonder som Life och Horizon 2020/Blue Growth bör vidare undersökas.

I åtgärdsprogrammet redovisas även exempel på redan genomförda projekt. I Byfjorden, Lännerstasundet och Sandöfjärden (Finska viken) har försök gjorts med syresättningspump, s.k. haloklin ventilation. Vid Östhammar och Björnöfjärden har man blandat aluminium med bottensediment för att förhindra fosforutsläpp, och det finns förslag att använda restprodukter från kalkbrott för att göra samma sak. I vissa sjöar har lågflödesmuddring testats som syftar till att suga upp organiskt material från sjö- eller havsbotten. Andra förslag inkluderar biomassauttag genom omhändertagande av bifångster från fiske eller alger och/eller tång.

För fiskodlingar eller övervintring av fisk gäller följande indelning av anmälnings- och tillståndsplikt för miljöfarlig verksamhet enligt 3 kap. 1 och 2 §§ miljöprövningsförordningen (2013:251). Fiskodling eller övervintring av fisk som förbrukar mer än 40 ton foder per år kräver tillstånd. Dessa ärenden prövas av länsstyrelsen. Fiskodling eller övervintring av fisk som förbrukar mer än 1,5 ton foder (men inte över 40 ton) per år är anmälningspliktig och ska anmälas till berörd kommun.

Även om tillståndsplikt inte gäller, får tillsynsmyndigheten i vissa fall förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd. Det gäller om verksamheten medför risk för betydande föroreningar eller andra betydande olägenheter för människors hälsa eller miljön, enligt 9 kap. 6 a § miljöbalken.

Enligt Jordbruksverket är vattenbruk, eller akvakultur, odling av alla slags djur och växter i vatten. I Sverige odlar vi främst fisk, kräftor och musslor. Vattenbruk är en växande näringsgren på den svenska landsbygden. Matfisken odlas främst i kassar. En kassodling är en flytande ram med en nätkasse. Anläggningen är fäst vid botten eller stranden. Alla som vill starta vattenbruk måste ha tillstånd för verksamheten, dvs. tillstånd att odla fisk eller vattenbruksdjur. Det gäller oavsett storlek på odlingen. Om du har en odling med foderförbrukning över 40 ton per år måste du dessutom ha tillstånd för miljöfarlig verksamhet enligt miljöprövningsförordningen. För en sådan odling krävs även en miljökonsekvensbeskrivning. Av den ska det framgå vilka effekter verksamheten har på människor, djur, mark, vatten m.m. För

mindre odlingar för vilka det endast krävs anmälan kan det i vissa fall ändå krävas en miljökonsekvensbeskrivning.

Jordbruksverket har i bred samverkan mellan branschen, forskning, intresseorganisationer och myndigheter lett arbetet med att ta fram en gemensam strategi och handlingsplan för svenskt vattenbruk. Handlingsplanen ska främja en långsiktigt hållbar, växande näring där både öppna och slutna odlingssystem utvecklas och fler arter odlas. Det ska skapas bättre förutsättningar för tillväxt i befintliga vattenbruksföretag och genom att underlätta nyetableringar. Handlingsplanen är ett verktyg som bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling av vattenbruksnäringen runt om i Sverige. Under 2017 planeras en halvtidsrapport av arbetet inom handlingsplanen för att identifiera vilka åtgärder och delåtgärder som behöver ytterligare insatser för att kunna genomföras. Utvärdering och slutrapportering ska ske 2021. Forskning kan bidra till handlingsplanens mål, t.ex. forskning om ekonomiskt och ekologiskt hållbart foder och foderingredienser samt utvärdering av miljöpåverkan av olika odlingstekniker, t.ex. öppen kassodling.

Inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020 kommer stöd att kunna sökas för projekt som utvecklar nya lösningar för att minska den negativa miljöpåverkan eller öka den positiva miljöpåverkan inom vattenbruket och beredningsindustrin. Det gäller exempelvis projekt för att ta fram ny teknisk utrustning för mer miljöanpassad drift eller foderutveckling för att minska vattenbrukets näringsbelastning och trycket på de fiskbestånd som används för fiskfodertillverkning. Företagsstöd kommer också att kunna ges för miljöinvesteringar inom vattenbruket eller beredningsindustrin som bidrar till att minska den negativa miljöpåverkan eller öka den positiva miljöpåverkan samt att öka resurseffektiviteten.

Enligt uppgift från Näringsdepartementet bedrivs det ett kontinuerligt arbete för att försöka minimera den negativa verkan av vattenbruk; detta behöver dock inte innebära att man helt fasar ut fiskodling i öppna kassar.

Strandstädning

Stöd får enligt 2 § förordningen (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt ges till vattenvårdsprojekt i de delar som avser

1. framtagande av planer för och genomförande av sådana kostnadseffektiva åtgärder som bidrar till minskade mängder av fosfor eller kväve i Östersjön eller Västerhavet,
2. åtgärder för hantering av fritidsbåtsbottnar som syftar till att minimera spridning av miljöfarliga ämnen till vattenmiljön, eller
3. uppföljning och utvärdering av genomförda åtgärder enligt 1 och 2.

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 20) att marint skräp och särskilt mikroplaster har uppmärksamats som en allvarlig fråga för havsmiljöförvaltningen. Ospar antog en regional aktionsplan för marint skräp 2014. Regeringen var pådrivande i framtagandet.

Motsvarande plan håller på att tas fram för Östersjön inom Helcom. Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att identifiera och föreslå åtgärder mot utsläpp av mikroplaster i havet från viktigare källor i Sverige.

Klimat- och miljöminister Åsa Romson svarade den 3 september 2015 på en interpellation (2014/15:747) om marint skräp. Hon anförde då bl.a. att det är ett kommunalt ansvar att ta hand om marint och annat skräp, men att regeringen har valt att stödja särskilt drabbade kustkommuner genom anslag till Havs- och vattenmyndigheten som finansierar projektet Ren och Attraktiv Kust med sammanlagt 6 miljoner kronor fram till 2018. Projektet syftar bl.a. till att motverka marint skräp i såväl förebyggande som operativa insatser.

I Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2016 finns ett uppdrag om åtgärder för minskad nedskräpning. Enligt uppdraget ska Naturvårdsverket bl.a. utreda om kompletterande finansieringsformer och/eller åtgärder för omhändertagande av marint skräp på stränder behövs, och i så fall föreslå olika alternativ. Uppdraget ska redovisas till Miljö- och energidepartementet senast den 31 oktober 2016.

Utskottets ställningstagande

Havsmiljöarbetet

För att stärka genomförandet av miljöpolitiken och öka takten i arbetet med att nå miljömålen har regeringen inrättat ett miljömålsråd. Vidare har en nationell miljömålssamordnare inriktad mot näringslivet tillsatts, eftersom strukturer och arbetsformer för hur staten och näringslivets aktörer ska samverka behöver utvecklas och näringslivets miljöarbete behöver synliggöras och tillvaratas i större utsträckning än tidigare. I juni 2015 beslutade regeringen att ge 24 strategiskt viktiga myndigheter i uppdrag att analysera hur de inom sitt område kan bidra till att nå miljömålen. Planen för genomförande ska omfatta en period om fyra år och ska vara upprättad senast den 30 juni 2016. Regeringen fattade i augusti 2015 även beslut om en svensk maritim strategi. Strategin är ett inriktningsdokument för en såväl socialt och miljömässigt som ekonomiskt hållbar utveckling och innehåller, utöver visionen och inriktningen för arbetet, en struktur för uppföljning. Enligt strategin bör svenska myndigheter och andra relevanta aktörer ta en aktiv del i arbetet i internationella organ för att bevaka svenska intressen. Härutöver har anslaget för åtgärder för havs- och vattenmiljön ökat med 75 miljoner kronor per år 2016 och framåt, för att ytterligare stärka arbetet med att nå miljökvalitetsmålen. För att Havs- och vattenmyndigheten ska ha möjlighet att hantera satsningarna på havs- och vattenmiljön har myndighetens förvaltningsanslag förstärkts med 10 miljoner kronor per år 2016 och framåt. Slutligen håller de kommande åtgärdsprogrammen inom havs- och vattenförvaltningen på att genomföras. Utskottet konstaterar att Sverige alltså aktivt bedriver havsmiljöarbete både regionalt och internationellt och anser därför att motion 2015/16:1362 (C, M, FP och KD) yrkande 15 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Havsplanering

Utskottet konstaterar att Havs- och vattenmyndigheten har en tidsplan för antagandet av havsplanerna enligt vilken planerna ska skickas till regeringen för beslut 2019. Denna tidsplan följs. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motion 2015/16:2784 (FP) yrkande 3 lämnas utan vidare åtgärd.

Internationellt samarbete

När det gäller det internationella samarbetet är särskilt viktiga frågor arbetet med skydd av biologisk mångfald, skyddade marina områden, marint skräp och övergödning, och där noterar utskottet att Sverige aktivt driver på arbetet. Regeringen kommer under 2016 även att fortsätta samarbetet med länder som är av strategisk betydelse för det globala miljö- och klimatsamarbetet. Med det anförda föreslår utskottet att motion 2015/16:2602 (M) yrkande 1 lämnas utan vidare åtgärd.

Övervakning

Utskottet konstaterar när det gäller övervakningen att arbetet med miljöövervakning, framför allt övervakning av hav och vatten, stärkts med 25 miljoner kronor 2015 (prop. 2014/15:99) och att det planeras ett nytt undersöknings- och forskningsfartyg. Med det anförda avstyrks motion 2015/16:2784 (FP) yrkande 1.

Ingen övergödning

Havs- och vattenmyndigheten genomför arbetet med EU:s havsmiljöstrategi och havsmiljödirektivet och samverkar med berörda myndigheter. Ett åtgärdsprogram beslutades den 14 december 2015, och åtgärderna ska med start 2016 genomföras av angivna myndigheter och kommuner. När det gäller näringsläckaget från jordbruket omfattar det nya landsbygdsprogrammet, som trädde i kraft under 2015, flera åtgärder, bl.a. miljö- och klimatersättningar, stöd för kompetensutveckling och miljöinvesteringar som syftar till att minska läckage av näringsämnen från jordbruksmark. Under 2014 gick härtill över 90 procent av medlen till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) till åtgärder för att minska övergödning. Över 250 nya projekt startades, varav merparten riktas främst mot övergödning. Med hänvisning till redovisningen föreslår utskottet att motion 2015/16:2602 (M) yrkandena 2 och 4 lämnas utan vidare åtgärd.

Utskottet noterar att det i Östersjön har bedrivits projekt med exempelvis lågflödesmuddring, syresättning/haloklin ventilation och experiment med mörkel från kalkbrott samt att en vägledning ska tas fram för att hjälpa tillsynsmyndigheter bedöma när, var och med vilken teknik sådana åtgärder bör vidtas, samt vilka skyddsåtgärder och vilken övervakning som bör användas. Mot bakgrund av detta föreslår utskottet att motion 2015/16:2533 (SD) yrkande 4 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller fiskodling i öppna kassar har Jordbruksverket i bred samverkan mellan branschen, forskning, intresseorganisationer och myndigheter lett arbetet med att ta fram en gemensam strategi och handlingsplan för svenskt vattenbruk. Handlingsplanen ska främja en långsiktigt hållbar, växande näring där både öppna och slutna odlingssystem utvecklas och fler arter odlas. Utskottet konstaterar att det bedrivs ett kontinuerligt arbete för att försöka minimera den negativa verkan av vattenbruk, men att detta arbete inte behöver innebära att man helt fasar ut fiskodling i öppna kassar. Med det anförda avstyrks motion 2015/16:1061 (M).

Strandstädning

Utskottet konstaterar att regeringen har valt att stödja särskilt drabbade kustkommuner genom ett särskilt anslag till Havs- och vattenmyndigheten som finansierar projektet Ren och Attraktiv Kust fram till 2018. Projektet syftar bl.a. till att motverka marint skräp i såväl förebyggande som operativa insatser. Vidare noterar utskottet att regeringen var pådrivande i framtagandet av en regional aktionsplan för marint skräp som antogs av Ospar 2014 och att motsvarande plan håller på att tas fram för Östersjön inom Helcom. Med det anförda och i avvaktan på att Naturvårdsverket redovisar sitt uppdrag om minskad nedskräpning föreslår utskottet att motion 2015/16:2602 (M) yrkande 3 lämnas utan vidare åtgärd.

Vattendirektivet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller tre motionsyrkanden om att de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att uppnå vattendirektivets mål bör prioriteras, om att åtgärderna för vattendirektivet bör förenas med arbetstillfällen i hela landet, med ett konkurrenskraftigt jordbruk och med andra miljömål samt om att samhällsekonomiska kostnader förknippade med åtgärdsprogrammet för vattendirektivet bör analyseras. Riksdagen avslår motionsyrkanden om att vattendirektivet och dess förslag till åtgärder måste präglas av kostnadseffektiva åtgärder och en balans mellan god vattenmiljö och ett hållbart, konkurrenskraftigt jord- och skogsbruk samt om att de åtgärder för att uppnå vattendirektivets mål där finansiering är tillgänglig bör prioriteras.

Jämför reservation 8 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2015/16:2078 av Anders Forsberg m.fl. (SD) yrkande 28 framhålls att vattendirektivet och dess förslag till åtgärder måste präglas av

kostnadseffektiva åtgärder och en balans mellan god vattenmiljö och ett hållbart, konkurrenskraftigt jord- och skogsbruk. Om det föreslagna åtgärdsprogrammet för att uppfylla vattendirektivet skulle genomföras fullt ut skulle det få långtgående konsekvenser för svensk livsmedelsproduktion. Sverige har valt en egen modell där direktivets alla olika mål och krav har fått status som miljö kvalitetsnormer. Regleringen är oklar, och risken är stor att de svenska kraven kommer att medföra långtgående rättsliga konsekvenser för enskilda fastighetsägare och försämra lantbruksföretagens konkurrenskraft. Vattendirektivet är i grunden ett sunt åtgärds paket, men det lägger en alldeles för stor ekonomisk börda på lantbruket, som kan tvingas ta avsevärda arealer åkermark ur produktion.

Enligt kommittémotion 2015/16:2398 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkande 1 bör de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att uppnå vattendirektivets mål prioriteras. I yrkande 2 anförs att de åtgärder där finansiering är tillgänglig för att uppnå vattendirektivets mål bör prioriteras. Vidare framhålls i yrkande 3 att åtgärderna för vattendirektivet bör förenas med jobb i hela landet, ett konkurrenskraftigt jordbruk och med andra miljömål. Slutligen anförs i yrkande 4 att samhällsekonomiska kostnader förknippade med åtgärdsprogrammet för vattendirektivet bör analyseras.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 20) att genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten (direktiv 2000/60/EG) och EU:s havsmiljödirektiv (direktiv 2008/56/EG) är centralt för möjligheten att nå de havs- och vattenrelaterade miljö kvalitetsmålen. Vatten delegationerna vid de länsstyrelser som är vattenmyndigheter beslutar om uppdaterade åtgärdsprogram inom ramen för vattendirektivet, och Havs- och vattenmyndigheten beslutar om åtgärdsprogram inom ramen för havsmiljödirektivet. Förslagen till åtgärdsprogram innehåller bl.a. åtgärder mot fysisk påverkan, övergödning och kemikalier. Regeringen anser att åtgärdsarbetet har stor betydelse för att nå de vattenrelaterade miljö kvalitetsmålen och att det i genomförandet av åtgärdsprogrammen behövs ett brett och starkt engagemang från berörda myndigheter, länsstyrelser och kommuner.

Vattenmyndigheterna har tagit fram utkast till åtgärdsprogram och förvaltningsplan för 2016–2021. Åtgärdsprogrammen för 2016–2021 ska prövas av regeringen. Enligt uppgift från Miljö- och energidepartementet är målsättningen att regeringen ska fatta sitt beslut innan sommaren 2016.

Av budgetpropositionen för 2016 framgår vidare att den fortsatta hanteringen av vattenkraften tillsammans med andra former av fysisk påverkan på sjöar och vattendrag enligt regeringen är av stor vikt för Sveriges möjligheter att leva upp till EU:s ramdirektiv för vatten (direktiv 2000/60/EG). Vattenverksamhetsutredningen (M 2012:01) har sett över dagens regler om vattenverksamheter, och utredningens förslag har remitterats. Förslagen

bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i frågan.

Enligt klimat- och miljöminister Åsa Romson (svar på fr. 2015/16:411) fördes under 2015 även en kontinuerlig dialog om vattenkraften mellan branschföreträdare och olika intresseorganisationer. Dialogen fördes under ledning av Havs- och vattenmyndigheten och Energimyndigheten och hade som mål att nå en samsyn kring vilka åtgärder som behövs inom området.

I en interpellationsdebatt anförde vidare klimat- och miljöminister Åsa Romson (ip. 2014/15:575) att regeringens ambition och arbete är starkt inriktade på att ge förutsättningar för ökad livsmedelsproduktion i Sverige. Det behövs av flera skäl. Det handlar om ett levande lantbruk som levererar mycket bra miljöjänster med öppna landskap, levande landsändar och levande byar. Men det handlar också om att i ett internationellt perspektiv ha ett ansvar, ett åtagande, att använda de jordbruksmarker som finns i Sverige till att producera livsmedel. Den typen av jordbruk kommer att vara svårare att bedriva i andra delar, inte minst i södra Europa, med tanke på klimatförändringarna. De gör att det blir ett oerhört mycket svårare jordbruksklimat. Ett levande lantbruk och en stark livsmedelsförsörjning bygger på att ta väl vara på våra resurser, och därför menar klimat- och miljöministern att det är onödigt att måla upp bilden av att en god vattenkvalitet skulle stå i kontrast till att värna om en bra livsmedelsproduktion och en levande landsbygd. En god vattenkvalitet är grunden för företagen i de gröna näringarna, och det tror ministern att de flesta i de gröna näringarna ser.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att vattenmyndigheterna inom ramen för vattendirektivet har tagit fram utkast till åtgärdsprogram och förvaltningsplan för 2016–2021. Åtgärdsprogrammen för vattendirektivet är ambitiösa och behöver vara det i och med att vi inte bedöms nå målen för vattendirektivet i tid. Åtgärdsprogrammen för 2016–2021 ska prövas av regeringen, och målsättningen är att regeringen ska fatta sitt beslut innan sommaren 2016. Vidare noterar utskottet att Vattenverksamhetsutredningen (M 2012:01) har sett över dagens regler om vattenverksamheter, att utredningens förslag har remitterats och att förslagen för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Utskottet anser även, i likhet med regeringen, att en god vattenmiljö inte står i kontrast till ett hållbart, konkurrenskraftigt jord- och skogsbruk.

Utskottet anser emellertid att de samhällsekonomiska kostnaderna för genomförandet av åtgärderna bör analyseras, och därefter bör de mest kostnadseffektiva åtgärderna prioriteras. Vattenmyndigheterna bör lämna förslag på hur deras förslag ska finansieras, och kostnaderna som dessa medför bör vara tydliga. Vidare bör vattenmyndigheterna göra konsekvensanalyser av påverkan på jordbruk och vattenverksamheter samt möjligheten till jobb i hela landet i kombination med att miljömålen ska nås. Regeringen bör även presentera förslag på hur tillståndspliktiga vattenverksamheter kan få tillstånd

på ett modernt och samhällsekonomiskt effektivt sätt i överensstämmelse med de miljökrav som ställs i miljöbalken och EU-rätten. Tillståndsprövningens och åtgärdernas eventuella ekonomiska konsekvenser, särskilt för mindre verksamheter, behöver också beaktas. Ett hållbart finansieringssystem där hela vattenkraftsbranschen kan bidra till kostnadsdelning för de åtgärder som är mest angelägna ur miljösynpunkt behöver utvecklas, med utgångspunkt i de förslag som branschen själv presenterat. Riksdagen bör ställa sig bakom det anförda och tillkännage det för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet kommittémotion 2015/16:2398 (C) yrkandena 1, 3 och 4. Motionerna 2015/16:2078 (SD) yrkande 28 och 2015/16:2398 (C) yrkande 2 kan därmed lämnas utan vidare åtgärd.

Rening av avlopp m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om att sjukhus och andra vårdinrättningar bör införa effektiva steg för säker avloppsrening som tar bort rester av antibiotika och andra mediciner, att arbetet med att förbättra metoderna vid landets reningsverk bör fortsätta, vikten av fortsatt forskning för förbättrad avloppsrening, behovet av att aktivt arbeta för att underlätta för båtägare att följa den nya toatömningslagen, att ta fram förslag för att förhindra att toalettavfall dumpas i vattnet, att regeringen bör säkerställa att svart- och gråvatten från fartyg tas om hand på ett miljöriktigt sätt, att regeringen skyndsamt bör verka för ett förbud mot kryssningsfartygens avloppsutsläpp i Östersjön och att regeringen bör ta fram förslag för att uppmuntra bottentvätt.

Jämför reservationerna 10 (M) och 11 (M).

Motionerna

Rening av avlopp

Enligt motion 2015/16:884 av Penilla Gunther (KD) bör sjukhus och andra vårdinrättningar införa effektiva steg för säker avloppsrening som tar bort rester av antibiotika och andra mediciner. Det finns teknik redan i dag, t.ex. filter för att rena urin från antibiotika så att utsläpp av antibiotika från Sveriges sjukhus skulle kunna elimineras. Motionären anser det vara oerhört viktigt att avloppsreningsverken på sjukhus och andra vårdinrättningar inför steg som tar bort antibiotika och andra medicinrester ur avloppsvattnet.

I kommittémotion 2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 5 anförts att arbetet med att förbättra metoderna vid landets reningsverk bör fortsätta. I yrkande 6 framhålls vikten av fortsatt forskning för förbättrad avloppsrening. Dagens reningsverk tar emot höga halter av läkemedelsrester och andra

kemikalier, liksom näringsämnen. Däribland finns ofta föroreningar som reningsverken inte är kapabla att ta hand om. Det innebär att många kemikalier och läkemedelsrester går rakt ut i våra vattendrag där de orsakar stora problem. Därför behöver reningsverken utrustas med metoder som reducerar läkemedelsrester och andra föroreningar. Motionärerna ser ett stort behov av att påskynda utvecklingen av avancerad avloppsrening. Detta är en stor utmaning för svenska reningsverk, och mer forskning på området behövs. Det pågår också forskning på en rad ställen runt om i Sverige med syfte att undersöka hur reningsgraden av kväve och fosfor kan öka. Bland annat tittar forskare på algbaserad avloppsrening. Sådana forskningsprojekt bör fortsatt stödjas och uppmuntras.

Behovet av att aktivt arbeta för att underlätta för båtägare att följa den nya toatömningslagen betonas i motion 2015/16:501 av Edward Riedl (M). Den 1 april 2015 trädde den nya toatömningslagen i kraft. För att lagen inte ska bli tandlös och tömningen rent praktiskt ska fungera är det viktigt att infrastrukturen med tömningsanläggningar etableras på ett tillräckligt sätt.

I motion 2015/16:3127 av Markus Wiechel (SD) yrkande 2 förordas att regeringen tar fram förslag för att förhindra att toalettavfall dumpas i vattnet. Vattnet används alltför ofta som toalett, vilket bidrar kraftigt till övergödning som påverkar de andra aktiviteterna i skärgården. En enkel lösning för att åtgärda detta problem är om kommunen anlägger en station eller två där båtägare kan tömma sitt toalettavfall. Regeringen bör ta fram förslag för att möjliggöra för fler båtägare att inte slänga toalettavfall direkt i vattnet.

Enligt kommittémotion 2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 7 bör regeringen säkerställa att svart- och gråvatten från fartyg tas om hand på ett miljöriktigt sätt. Bara 1 av 33 kryssningsoperatörer som trafikerar Östersjön garanterar att de tar hand om sitt avloppsvatten på ett tillfredsställande sätt, och cirka hälften av färjelinjerna tar ansvar för sitt avloppsvatten. Sverige har goda möjligheter att påverka och uppmuntra rederierna att tömma sitt avloppsvatten i hamn. Regeringen bör vidare lyfta frågan med andra Östersjöländer och inom EU-samarbetet. Det är bl.a. centralt att regeringen driver på för att beslutet, som är taget i Internationella sjöfartsorganisationens (International Maritime Organisation, IMO) miljöskyddskommitté, om förbud mot utsläpp av orenat avloppsvatten från passagerarfartyg och kryssningsfartyg i Östersjön, snarast verkställs. Sjöfartsverket arbetar med att ta fram en ny avgiftsmodell för konkurrenskraft och miljö. Det är viktigt att regeringen säkerställer att t.ex. farledsavgifter utformas så att de får en bra miljöstyrande effekt.

I motion 2015/16:2699 av Tuve Skånberg (KD) anförs att regeringen skyndsamt bör verka för ett förbud mot kryssningsfartygens avloppsutsläpp i Östersjön. Sex av tio kryssningsfartyg dumpar avloppsvattnet i Östersjön, trots att mottagningsanläggningar finns i flertalet hamnar. Ett förbud som skulle stoppa utsläppen ser nu ut att skjutas fram från 2018 till 2021. Det är inte acceptabelt att kryssarnas toavatten får dumpas i ytterligare sex år. I dag är det tillåtet att dumpa allt avloppsvatten tolv sjömil (ca 20 kilometer) utanför

kustlinjen. Det rör sig inte heller om små mängder som dumpas i havet. Ett fartyg med 3 000 passagerare beräknas släppa ut 500 000 liter avloppsvatten per dag. Länderna i Österjösamarbetet Helcom (Helsingforskommissionen) är sedan flera år överens om att införa ett förbud mot att passagerarfartyg dumpar avloppsvatten i Östersjön. FN:s maritima organisation IMO har också accepterat särreglerna för det känsliga innanhavet. Avloppsvatten är inte bara en smittorisk. Det späder också på med kväve och fosfor som bidrar till övergödningen. Förbudet mot att dumpa avloppet i havet inträder när samtliga nio Östersjöstater ratificerar avtalet. Det är angeläget att regeringen kraftfullt verkar för ett snabbt förbud.

Bottentvätt

Enligt motion 2015/16:3127 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1 bör regeringen ta fram förslag för att uppmuntra bottentvätt. Cirka 2 000 liter giftig bottenfärg används av svenska båtägare varje år under april och maj månad för att hindra beväxning på båtarnas skrov. Det finns dock ett miljövänligt alternativ för båtägare, nämligen bottentvätt. Med stöd från bl.a. Länsstyrelsen i Stockholm och Naturskyddsföreningen är detta något som kan växa kraftigt i landet. Redan i dag medfinansieras projekt genom statsstöd eftersom det klassas som lokala vattenvårdprojekt. Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att ta fram förslag för att förhindra användandet av bottenfärg till förmån för bottentvätt.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Rening av avlopp

I budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 20) redogörs för att LOVA-projekt har en hög efterfrågan, och under 2014 fattade länsstyrelserna många beslut om nya bidrag; antalet beviljade projekt 2014 var ca 270 stycken. Större andelen beviljade medel avser va-projekt, vilket innefattar va-planer, va-åtgärder, rådgivning m.m.

Vidare framhålls i budgetpropositionen att klimat- och miljötmaningar kan utgöra en drivkraft för innovation och utveckling av t.ex. ny teknik. Det satsas 62 miljoner kronor årligen på samverkan kring miljö- och klimatteknik t.o.m. 2019.

Enligt förslag i 2014 års budgetproposition (prop. 2013/14:1 utg.omr. 20, bet. 2013/14:MJU1, rskr. 2013/14:122) beslutades om en satsning på 32 miljoner kronor fördelat på en fyraårsperiod till avancerad teknik för rening av läkemedelssubstanser och andra svårnedbrytbara kemikalier i avloppsvatten. Det anfördes att en ökad kemikalieproduktion världen över bidrar till en ökad och diffus spridning av kemikalier i vattenmiljön, bl.a. via avloppssystemet. Vidare anfördes att kunskapen och metodiken för att bedöma riskerna med t.ex. hormonstörande ämnen i läkemedel är bristfälliga och i behov av utveckling. Ambitionen var att avancerad teknik i full skala för rening av

läkemedelsrester och andra svårbehandlade ämnen ska vara testad och utvärderad senast 2018.

Utskottet har tidigare redovisat (bet. 2014/15:MJU4) att det enligt uppgift från Miljödepartementet pågått ett omfattande forskningsprogram, Mistra Pharma. Projektet avsåg nedbrytningen och miljöeffekterna av läkemedel och slutfördes 2015.

Havs- och vattenmyndigheten beviljade under 2014 medel till sex projekt för forskning om avancerad rening av avloppsvatten samt försök med rening av läkemedelsrester och andra svårnedbrytbara föroreningar. Det totala bidraget uppgick till 10 miljoner kronor. De projekt som har beviljats medel innebär att olika behandlingstekniker med t.ex. ozon och aktivt kol kommer att utvärderas. Även frågan huruvida källsorterande lösningar kan bidra till minskade utsläpp kommer att belysas. Under den första perioden har inledande försök påbörjats och utrustning införskaffats och upphandlats. Resultaten är därför begränsade eftersom de flesta projekten planerats för ytterligare år och de flesta undersökningar i huvudsak utförs under 2015 och 2016. Bedömningen är att de sex projekten tillsammans medför att olika behandlingstekniker, främst ozon men även aktivt kol, kommer att utvärderas och utvecklas för svenska förhållanden. Såväl mindre som större reningsverk omfattas av projektet.

Enligt 2015 års regleringsbrev fick Havs- och vattenmyndigheten använda ytterligare 10 miljoner kronor för avancerad rening av avloppsvatten, och enligt 2016 års regleringsbrev får myndigheten använda 7 miljoner kronor för detta syfte.

Inom Helcom har stater runt Östersjön kommit överens om att införa utsläppsförbud för toalettavfall från fritidsbåtar. I Sverige trädde dessa bestämmelser i kraft den 1 april 2015. Förbudet gäller alla fritidsbåtar förutom de som är K-märkta.

Reglerna säger att mottagningsanordningar för avfall ska finnas i fritidsbåtshamnar för att tillgodose behovet av avfallslämning från de fritidsbåtar som normalt anlöper hamnen (2 kap. 1 § Sjöfartsverkets föreskrifter om mottagning av avfall från fritidsbåtar, SJÖFS 2001:13). Det innebär enligt Transportstyrelsen att alla fritidsbåtshamnar med antingen hemmahörande eller gästande båtar som har toalett och som behöver kunna tömma toaletten i den hamnen måste kunna ta emot avfallet på ett ändamålsenligt sätt. Det kan dock ske på olika sätt, antingen genom anläggandet av en egen tömningsstation eller genom samordning med en närliggande hamns mottagningsanordning. Drygt 250 av hamnarna har i dag anordningar för mottagning av toalettavfall från fritidsbåtar. Behovet av att lämna avfall ska styra omfattningen och utformningen av mottagningsanordningarna. Den som ägnar sig åt fritidsbåtsaktiviteter ska på ett enkelt sätt kunna lämna ifrån sig sitt avfall.

Båtgärarna har möjlighet att rapportera till Transportstyrelsen om det saknas möjligheter i en hamn att lämna toalettavfallet. När en sådan rapport kommer in kan Transportstyrelsen starta ett tillsynsärende och begära in hamnens

avfallsplan. Syftet är att se till att det finns tillräckligt med mottagningsanordningar där de behövs. De hamnar som vid tillsynen inte har de mottagningsanordningar som krävs kommer att få betala en avgift.

Innan ett fartyg avgår från en svensk hamn ska det enligt 3 kap. 12 § förordningen (1980:789) om åtgärder mot förorening från fartyg till en mottagningsanordning avlämna allt sådant avfall som härrör från eller i övrigt står i samband med fartygets drift och som det är förbjudet att släppa ut.

Enligt 11 kap. 4 § Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om åtgärder mot förorening från fartyg (TSFS 2010:96) är det förbjudet för all yrkestrafik att släppa ut toalettavfall inom svenskt sjöterritorium och den svenska ekonomiska zonen. För svenska fartyg gäller förbudet oavsett var de befinner sig, dock inte om fartyget befinner sig i farvatten under en annan stats jurisdiktion och den staten tillåter utsläppet.

Trots förbudet i 11 kap. 4 § får vidare enligt 11 kap. 7 § passagerarfartyg utanför specialområden och andra fartyg än passagerarfartyg i alla områden släppa ut toalettavfall under följande förhållanden:

1. Toalettavfall som är finfördelat eller desinficerat med hjälp av en anläggning godkänd av Transportstyrelsen i enlighet med 11 kap. 9 § får släppas ut på ett avstånd av mer än tre nautiska mil från närmaste land.
2. Toalettavfall som inte är finfördelat eller desinficerat men som har magasinierats i uppsamlingstank för toalettavfall, och toalettavfall som härrör från utrymmen med levande djur, får släppas ut på ett avstånd av mer än tolv nautiska mil från närmaste land. Toalettavfallet får dock inte släppas ut momentant, utan det måste göras med måttligt flöde när fartyget är under gång med en fart av minst fyra knop.
3. Toalettavfall från fartyg som har en godkänd reningsanläggning i drift, för vilken Transportstyrelsen har utfärdat ett certifikat om uppfyllelse av de driftskrav som det hänvisas till i 11 kap. 9 §, får släppas ut, under förutsättning att utsläppen inte ger upphov till synliga, flytande fasta partiklar eller missfärgar det omgivande vattnet.

Toalettavfall från passagerarfartyg får även, trots det generella utsläppsförbudet i 4 §, enligt 11 kap. 6 § släppas ut inom ett specialområde (bl.a. Östersjöområdet) under förutsättning att fartyget har en godkänd reningsanläggning i drift, för vilken Transportstyrelsen har utfärdat ett certifikat om uppfyllelse av de driftskrav som det hänvisas till i 11 kap. 9 a §, och utsläppen inte ger upphov till synliga, flytande fasta partiklar eller missfärgar det omgivande vattnet. Detta gäller för nya passagerarfartyg fr.o.m. den 1 januari 2019, och för existerande passagerarfartyg fr.o.m. den 1 januari 2021.

Östersjön utsågs i juli 2011 av Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) som ett specialområde under bilaga IV till Marpol, där strängare krav på utsläpp av avloppsvatten kommer att gälla. Det innebär att antingen installerar fartygen en reningsanläggning som klarar att rena utsläppen från kväve och

fosfor ned till vissa bestämda halter eller så lämnar fartygen i land allt sitt avfall till en mottagningsanordning. För att förbudet mot utsläpp av avloppsvatten från passagerarfartyg ska träda i kraft måste dock länderna runt Östersjön ha tillräcklig kapacitet att ta emot avfall. Att så är fallet måste notifieras till IMO. Enligt IMO-resolutionen från 2011 skulle förbudet träda i kraft den 1 januari 2016 för nya passagerarfartyg och den 1 januari 2018 för befintliga passagerarfartyg. Dessa datum har dock skjutits fram, och de datum som nu diskuteras är enligt uppgifter på Helcoms webbplats den 1 juni 2019 respektive den 1 juni 2021.

Enligt uppgift från Näringsdepartementet har Sverige varit det drivande landet i arbetet inom Helcom med införandet av ett förbud mot utsläpp av toalettavfall från passagerarfartyg i Östersjön. Östersjöländerna, förutom Ryssland, inkom med ett förslag till IMO:s kommitté för skydd av den marina miljön (Marine Environment Protection Committee, MEPC) under 2015 med inriktningen att förbudet skulle träda i kraft den 1 juni 2019 för nya passagerarfartyg och den 1 juni 2021 för befintliga passagerarfartyg. Miljökommittén konstaterade att tillräcklig notifiering lämnats i fråga om mottagningsanläggningar. Inför det kommande miljökommittémötet i april 2016 har EU-staterna lämnat förslag som ska göra förbudet effektivt, dvs. sätta ovannämnda regler i kraft. Förhandlingsläget inom IMO är emellertid komplicerat, och det finns ett flertal stater som arbetar aktivt mot införandet av ett förbud. Sverige har varit mycket aktivt i arbetet med införandet av ett förbud, och inriktningen är att Sverige även fortsättningsvis kommer att verka aktivt för införandet av ett förbud, särskilt inför och på det kommande MEPC-mötet. Utöver beslutet om ett förbud har Sverige dessutom (den 10 mars 2016) tagit initiativ till ett fortsatt arbete inom Helcom i syfte att säkerställa genomförandet av ett förbud, bl.a. inriktat mot att säkerställa väl fungerande mottagningsanläggningar i hamnarna runt Östersjön och etablera erfarenhetsutbyten.

Enligt den maritima strategi som regeringen beslutade i augusti 2015 kan ett utvecklat samarbete mellan teknikföretag och forskning bidra till att minska sjöfartens miljöpåverkan. Ekonomiska styrmedel, exempelvis farledsavgiften, bör användas på ett sådant sätt att incitamenten för miljöförbättrande åtgärder är tydliga och föregångare premieras.

Bottentvätt

LOVA-bidragets syfte är att minska övergödningen i Östersjön och Västerhavet, vilket kan åstadkommas genom olika typer av åtgärder. Ett annat syfte med bidraget är att vid hantering av fritidsbåtsbottnar minska spridningen av miljögifter till vattenmiljön. För åtgärder som syftar till en minskad spridning av miljögifter till vattenmiljön vid hantering av fritidsbåtsbottnar kan stöd ges till planering och genomförande av åtgärder. Bidrag till rena investeringar för denna typ av åtgärder kan enligt Havs- och vattenmyndighetens vägledning om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt

ges om projektet har en välbeskriven och utarbetad plan med syftet att den sökande ska sluta måla fritidsbåtsbottenarna med biocidfärger; investeringen ingår då som en integrerad del i projektet. När projektet innefattar en investering som syftar till att rengöra båtbottnen, exempelvis skrapa eller spola, ska det ingå en plan för hur avspolat eller avskrapat material på lämpligt sätt kommer att omhändertas eller renas för att förhindra läckage av föroreningar till vattenmiljön. Anläggningar för tvätt av bottenar på fritidsbåtar kan få bidrag. Dit räknas såväl borsttvättar som spolplattor. Det är angeläget att ta vara på och sprida de kunskaper och erfarenheter som kommer fram i de olika projekten. Därför är uppföljning och utvärdering viktigt och kan finansieras som en stödberättigad kostnad inom projektet.

Havs- och vattenmyndigheten tog i maj 2015 fram reviderade riktlinjer för båtbottentvätt för att stödja kommunerna i tillsynsmyndigheternas arbete vid småbåtshamnar. Riktlinjerna är vägledande, och en bedömning ska alltid göras i det enskilda fallet. Syftet har varit att få en bred förankring av riktlinjerna och därigenom få hjälp med att sprida budskapet om miljövänliga båtvtvättmetoder till kommuner, verksamhetsutövare och fritidsbåtfolket. Riktlinjerna ska ses som ett stöd till kommuner och verksamhetsutövare i deras arbete med att minska miljöpåverkan från båtvtvättanläggningar på land och i vattnet.

Transportstyrelsen i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen och länsstyrelserna ska enligt Miljömålsrådets gemensamma åtgärdslista 2016 ta fram riktlinjer, rekommendationer eller eventuellt föreskrifter om användandet av båtbottnfärger för fritidsbåtar, samt hur man kommer till rätta med problemet med miljöfarliga färgrester som finns på båtskrov och båtuppläggningsplatser. En arbetsgrupp ska tas ut för att arbeta med genomförandet som ska ske 2016–2018.

Utskottets ställningstagande

Rening av avlopp

Utskottet konstaterar att det satsas 62 miljoner kronor årligen på samverkan kring miljö- och klimatteknik t.o.m. 2019. Antalet beviljade LOVA-projekt 2014 var ca 270 stycken, och större andelen beviljade medel avser va-projekt, vilket innefattar va-planer, va-åtgärder, rådgivning m.m. Det har även pågått ett omfattande forskningsprogram, Mistra Pharma, som avsåg nedbrytningen och miljöeffekterna av läkemedel. Projektet slutfördes 2015. Enligt förslag i 2014 års budgetproposition (prop. 2013/14:1 utg.omr. 20, bet. 2013/14:MJU1, rskr. 2013/14:122) beslutades om en satsning på 32 miljoner kronor fördelat på en fyraårsperiod till avancerad teknik för rening av läkemedelssubstanser och andra svårnedbrytbara kemikalier i avloppsvatten. Härtill kommer att Havs- och vattenmyndigheten under 2014 beviljade medel till sex projekt för forskning om avancerad rening av avloppsvatten och försök med rening av läkemedelsrester och andra svårnedbrytbara föroreningar. Med det anförda

föreslår utskottet att motionerna 2015/16:884 (KD) och 2015/16:2602 (M) yrkandena 5 och 6 lämnas utan vidare åtgärd.

Alla fritidsbåtshamnar med antingen hemmahörande eller gästande båtar som har toalett och som behöver kunna tömma toaletten i den hamnen måste kunna ta emot avfallet på ett ändamålsenligt sätt (jfr 2 kap. 1 § Sjöfartsverkets föreskrifter om mottagning av avfall från fritidsbåtar, SJÖFS 2001:13). Utskottet noterar att drygt 250 av hamnarna i dag har anordningar för mottagning av toalettavfall från fritidsbåtar och att båtägarna har möjlighet att rapportera till Transportstyrelsen om det saknas möjligheter i en hamn att lämna toalettavfallet. När en sådan rapport kommer in kan Transportstyrelsen starta ett tillsynsärende och begära in hamnens avfallsplan. Mot bakgrund av ovanstående föreslås att motionerna 2015/16:501 (M) och 2015/16:3127 (SD) yrkande 2 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller avloppsutsläpp från fartyg ska ett fartyg innan det avgår från en svensk hamn enligt 3 kap. 12 § förordningen (1980:789) om åtgärder mot förorening från fartyg till en mottagningsanordning avlämna allt sådant avfall som härrör från eller i övrigt står i samband med fartygets drift och som det är förbjudet att släppa ut. Utskottet konstaterar att Sverige har varit det drivande landet och varit mycket aktivt i arbetet inom Helcom med införandet av ett förbud mot utsläpp av toalettavfall från passagerarfartyg i Östersjön. Det noteras vidare att inriktningen är att Sverige även fortsättningsvis kommer att verka aktivt för införandet av ett förbud, särskilt inför och på det kommande MEPC-mötet. Utöver beslutet om ett förbud har Sverige dessutom (den 10 mars 2016) enligt uppgift från Näringsdepartementet tagit initiativ till ett fortsatt arbete inom Helcom i syfte att säkerställa genomförandet av ett förbud, bl.a. inriktat mot att säkerställa väl fungerande mottagningsanläggningar i hamnarna runt Östersjön och etablera erfarenhetsutbyten. Med det anförda anser utskottet att motionerna 2015/16:2602 (M) yrkande 7 och 2015/16:2699 (KD) kan lämnas utan vidare åtgärd.

Bottentvätt

LOVA-bidragets syfte är bl.a. att vid hantering av fritidsbåtsbottnar minska spridning av miljögifter till vattenmiljön. Utskottet konstaterar att enligt Havs- och vattenmyndighetens vägledning om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt kan anläggningar för tvätt av bottnar på fritidsbåtar få bidrag och att även uppföljning och utvärdering kan finansieras som en stödberättigad kostnad inom projektet, eftersom det är angeläget att ta vara på och sprida de kunskaper och erfarenheter som kommer fram i de olika projekten. Vidare noteras att Havs- och vattenmyndigheten i maj 2015 tog fram reviderade riktlinjer för båtbottentvätt för att stödja kommunerna i tillsynsmyndigheternas arbete vid småbåtshamnar. Syftet har varit att få en bred förankring av riktlinjerna och därigenom få hjälp med att sprida budskapet om miljövänliga båttvättmetoder till kommuner,

verksamhetsutövare och fritidsbåtfolket. Med det anförda avstyrks motion 2015/16:3127 (SD) yrkande 1.

Levande sjöar och vattendrag m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om behovet av en strategisk plan för att skydda Vänern från miljögifter och om att det måste föras en dialog vid skapandet av vattenskyddsområden.

Jämför reservation 11 (C).

Motionerna

I motion 2015/16:1114 av Said Abdu (FP) framhålls behovet av en strategisk plan för att skydda Vänern från miljögifter. En av våra viktigaste sjöar vad gäller yrkes- och fritidsfisket är Vänern. Vänern är även färskvattentäkt för boende runt hela sjön. I dagsläget gör en alltför hög dioxinhalt att gösfisket i Vänern är stoppat, vilket är ett slag mot fiskerinäringen, men samtidigt är det en varningsklocka för miljögifter i dricksvatten och övrigt fiske. En strategisk plan för skyddande och bevarande av fiskenäringen i Vänern liksom kvaliteten på vattnet behövs för att långsiktigt bevara denna naturtillgång.

Enligt partimotion 2015/16:2370 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 17 måste det föras en dialog vid skapandet av vattenskyddsområden. Skydd av vattentäkter är en viktig framtidsfråga och en grund för en trygg och säker dricksvattenförsörjning. Skapandet av vattenskyddsområden påverkar dock markägarna i hög utsträckning. Därför är det viktigt att finna fungerande dialogmodeller för att inkludera markägarna i processen. Här behöver regeringen ta ansvar för att se till så att förutsättningarna till dialog stärks. Det är också viktigt att de ekonomiska kostnaderna för vattenskyddet kan fördelas på ett rimligt sätt.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Strategisk plan för Vänern

Miljö kvalitetsmålet för Levande sjöar och vattendrag är att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och att deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas. Miljö kvalitetsmålet för Grundvatten av god kvalitet är att grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

I budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 20) redovisas att det inte går att se någon tydlig riktning för utvecklingen i miljön. Många av

Sveriges sjöar och vattendrag når inte målen i EU:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG). Havs- och vattenmyndigheten arbetade under 2014 med att förbättra kvaliteten i åtgärdsarbetet.

Under 2014 tog Sveriges geologiska undersökning (SGU) fram en vägledning till genomförandet av vattenförvaltning av grundvatten samt en ny föreskrift om övervakning av grundvatten som riktar sig till de fem regionala vattenmyndigheterna. Under våren 2015 var nya förvaltningsplaner samt åtgärdsplaner för ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) ute på samråd. Dessa omfattar även grundvatten. Förvaltningsplanerna inklusive åtgärdsplanerna kommer enligt regeringen att spela en betydande roll för grundvattnet i framtiden. För att stärka arbetet med dricksvattenkvalitet och dricksvattensäkerhet är vidare regionala och kommunala vattenförsörjningsplaner ett viktigt verktyg enligt regeringen. Det är viktigt att förhindra spridning av föroreningar – exempelvis kväve – till grundvattnet. Förebyggande arbete kan bl.a. bedrivas genom landsbygdsprogrammet och kompetensutveckling och rådgivning inom Greppa näringen samt utökat vattenskydd. Det gäller befintliga vattentäkter men också grundvatten-tillgångar som är viktiga som framtida dricksvattenresurser.

Sverige har genomfört EU:s ramdirektiv för vatten genom förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. De 21 länsstyrelserna i Sverige har fått det gemensamma ansvaret för att förvalta kvaliteten på vattenmiljön i hela landet. Men utifrån tanken att det är vattnets avrinningsområden som styr områdesindelningen har Sverige delats in i fem vattendistrikt. En länsstyrelse i varje distrikt är utsedd till vattenmyndighet och ansvarar för beslut och samordning.

- Länsstyrelsen Norrbotten: Bottenvikens vattendistrikt
- Länsstyrelsen Västernorrland: Bottenhavets vattendistrikt
- Länsstyrelsen i Västmanlands län: Norra Östersjöns vattendistrikt
- Länsstyrelsen Kalmar län: Södra Östersjöns vattendistrikt
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län: Västerhavets vattendistrikt

Inom Västerhavets vattendistrikt ligger bl.a. Vänern. Vattenmyndigheternas roll är framför allt samordnande inom det egna vattendistriktet. Ett nationellt samarbete mellan vattenmyndigheternas kanslier och med Havs- och vattenmyndigheten ska se till så att samtliga intressenter arbetar mot samma mål.

Vattenförvaltningen inom vattenmyndigheterna bedrivs i sexårscykler. Enligt vattenmyndigheterna analyseras och beskrivs tillståndet i vattenförekomsterna i varje cykel. Till grund för beskrivningarna ligger bl.a. data från övervakning och olika typer av analyser. Baserat på tillståndet i vattenmiljöerna och den påverkan som vattnet utsätts för arbetas ett åtgärdsprogram fram. För varje vattenförekomst fastställs vilket kvalitetskrav som ska gälla, dvs. vilken miljö kvalitetsnorm vattnet ska ha. I slutet av varje cykel fastställer vattendelegationen åtgärdsprogram, förvaltningsplan och

miljökvalitetsnormer, som blir utgångspunkt för arbetet under kommande cykel. Den första förvaltningscykeln avslutades 2009. Samma år inleddes den andra förvaltningscykeln som sträckte sig fram till 2015. Vattenmyndigheten Västerhavet har tagit fram utkast till åtgärdsprogram och förvaltningsplan för 2016–2021. I dessa ingår bl.a. förslag till åtgärder för att minska problemet med miljögifter i Vänern. Åtgärdsprogrammen för 2016–2021 ska emellertid prövas av regeringen. Tills dessa förslag har omprövats ska åtgärdsprogram som avser perioden 2009–2015 fortsätta att gälla i de delar som åtgärdena ännu är aktuella. Under förvaltningscykeln 2009–2015 genomfördes ett antal åtgärder för att minska problemet med miljögifter inom Vänern och dess närområdes åtgärdsområde. Efterbehandling av miljögifter har skett på ca 45 platser, och ca 155 odlingsinsatser utan bekämpningsmedel har genomförts inom landsbygdsprogrammets miljöstöd.

Vattenskyddsområden

I budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 20) redovisas att 18 procent av ytvattentäkterna i dag har ett vattenskyddsområde som har fastställts med stöd av miljöbalken. Regeringen anser att fler vattenskyddsområden för ytvattentäkter behöver inrättas.

Som ett stöd för tillämpningen av 7 kap. miljöbalken, som innehåller bestämmelser om vattenskyddsområden, finns Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2003:16) och Handbok om vattenskyddsområde (2010:5). De ger stöd för länsstyrelsen eller kommunen när de ska besluta om vattenskyddsområden och för dem som ska utföra det praktiska arbetet, främst vattenverksinnehavarna. Naturvårdsverkets tidigare ansvar inom området är numera överfört till Havs- och vattenmyndigheten.

I handboken anføres bl.a. följande. För att arbetet med vattenskyddsområden ska bli framgångsrikt är det angeläget att arbetet inriktas mot öppenhet och dialog med medborgarna samt att god information ges t.ex. i samband med inledande samtal, remisser, kungörelser och andra skeden där markägare, närboende, organisationer m.fl. kan göra sina röster hörda. Kontakterna bör genomföras med respekt för vars och ens särintressen. Särskilt viktig är naturligtvis kontakten med markägaren. För den enskilda markägaren kan föreskrifterna innebära ett stort ingrepp i äganderätten eller rådigheten över egendomen. Det är viktigt att ha en öppen dialog utan att behöva ge avkall på syftet med vattenskyddsområdet. Det formella krav som finns på kommunikation mellan beslutande myndighet och berörda fastighetsägare och rättighetsinnehavare i en process att fastställa ett vattenskyddsområde återfinns i 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. För att åstadkomma ett ändamålsenligt skydd som är lätt att efterleva bör emellertid kommunikationen med dem som kommer att beröras av vattenskyddsområdet och dess bestämmelser påbörjas tidigare än så. Ett inledande informationsmöte genomförs av vattentäktsinnehavaren och hålls

under framtagandet av det förslag till skyddsområde och skyddsföreskrifter som senare skickas in för fastställande till kommunen eller länsstyrelsen.

Utskottets ställningstagande

Strategisk plan för Vänern

Som redovisats ovan har Vattenmyndigheten Västerhavet tagit fram utkast till åtgärdsprogram och förvaltningsplan för 2016–2021. Utskottet konstaterar att i dessa ingår bl.a. förslag till åtgärder för att minska problemet med miljögifter i Vänern. Utskottet noterar vidare att det under förvaltningscykeln 2009–2015 vidtogs ett antal åtgärder för att minska problemet med miljögifter inom Vänern och dess närområdes åtgärdsområde. Med det anförda avstyrks motion 2015/16:1114 (FP).

Vattenskyddsområden

I Handbok om vattenskyddsområde (2010:5) framhålls att för att arbetet med vattenskyddsområden ska bli framgångsrikt är det angeläget att arbetet inriktas mot öppenhet och dialog med medborgarna samt att god information ges t.ex. i samband med inledande samtal, remisser, kungörelser och andra skeden där markägare, närboende, organisationer m.fl. kan göra sina röster hörda. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motion 2015/16:2370 (C) yrkande 17 lämnas utan vidare åtgärd.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en stark och sammanhållen havs- och vattenpolitik, om att regeringen bör lyfta fram och exportera goda exempel i arbetet med minskat kväveläckage, om att arbetet med att återställa Östersjön bör intensifieras, om att regeringen inom ramen för Helcom bör arbeta för att ytterligare bredda och fördjupa det regionala samarbetet i Östersjöregionen och om behovet av en ny vattenreningsteknik för att minska utsläppen av läkemedelsrester.

Jämför särskilda yttrandena 1 (SD) och 2 (C).

Utskottets ställningstagande

De motionsförslag som tas upp i förslagspunkt 15 rör samma eller i huvudsak samma frågor som har behandlats tidigare under valperioden i utskottets betänkande 2014/15: MJU4 Vattenvård. Riksdagen avslog i enlighet med

utskottets förslag motionsyrkandena. Utskottet ser ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför motionsförslagen.

Reservationer

1. Havsmiljöarbetet, punkt 1 (M, C, L, KD)

av Kristina Yngwe (C), Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M), Gunilla Nordgren (M), Lars Tysklind (L) och Lars-Axel Nordell (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:1362 av Kristina Yngwe m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 15.

Ställningstagande

Miljösituationen i våra hav är kritisk och kräver långtgående insatser och stort engagemang för att minska utsläpp och miljöpåverkan. Sverige bör fortsätta vara en pådrivande kraft i havsmiljöarbetet, mot övergödning, mot giftiga utsläpp och mot nedskräpning, både regionalt och internationellt. Mätning och uppföljning av miljötillståndet i svenska hav och vatten är nödvändigt för att man ska få tillräcklig kunskap om halterna av skadliga ämnen i fisk och dricksvatten. En bra miljö i våra hav är också viktigt för flera näringar, som turismen och fisket. För att nå ett långsiktigt resultat kräver arbetet med generationsmålen och miljökvalitetsmålen en effektiv myndighetsstruktur och styrning. Vi är angelägna om åtgärder för att myndigheter med ansvar för tillståndsgivning, prövning och vägledning enligt miljöbalken ska effektivisera resurser och sätta medborgare och företag i centrum. Styrningen behöver dessutom förbättras genom tydligare rollfördelning och bättre dialog mellan regeringen och myndigheterna. Det som anförs ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

2. Havsplanering, punkt 2 (L)

av Lars Tysklind (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2784 av Lars Tysklind m.fl. (FP) yrkande 3.

Ställningstagande

Den statliga havsplaneringen bör komma på plats så skyndsamt som möjligt. Det är avgörande att hänsyn tas till havet och dess ekosystem och att olika intressen noggrant vägs mot varandra. För närvarande pågår arbetet med havsplaneringen, i enlighet med den statliga havsplaneringsförordningen. Syftet med havsplanerna är att de ska bidra till en långsiktigt hållbar utveckling av våra hav. Det är nödvändigt att den statliga havsplaneringen kommer på plats så skyndsamt som möjligt och att den kopplas samman med den kommunala planeringen av kustvattnet. Det som anförs ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

3. Internationellt samarbete, punkt 3 (M)

av Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M) och Gunilla Nordgren (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Internationellt samarbete är viktigt i många frågor, inte minst vad gäller havsmiljön. Regeringen bör vara drivande i det internationella samarbetet för att förbättra miljön i våra hav. Det krävs ett långsiktigt, målmedvetet och intensivt samarbete bland länderna runt Östersjön för att vända utvecklingen i vårt gemensamma hav. Det som anförs ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

4. Övervakning, punkt 4 (L)

av Lars Tysklind (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2784 av Lars Tysklind m.fl. (FP) yrkande 1.

Ställningstagande

Miljöövervakningen av våra hav och vattendrag är en central del av miljöarbetet. Liberalerna vill därför förstärka den havs- och vattenrelaterade miljöövervakningen genom att tillföra Havs- och vattenmyndigheten ytterligare resurser för detta ändamål. Det som anförs ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

5. Ingen övergödning, punkt 5 (M)

av Jonas Jacobsson Gjørtler (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M) och Gunilla Nordgren (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkandena 2 och 4.

Ställningstagande

Länderna inom Helcom (Helsingforskonventionen) har kommit överens om en gemensam aktionsplan för Östersjöns miljö, Baltic Sea Action Plan (BSAP). Målet är att Östersjön ska ha en god ekologisk status 2021. En stor utmaning i BSAP är att minska närsaltsbelastningen av Östersjön. Övergödning är ett gränsöverskridande miljöproblem som kräver både nationella och internationella insatser. Sverige bör vara drivande för att se till att kraven i planen efterlevs, samt trycka på och bidra till att andra Östersjöländer minskar utsläppen av gifter och övergödande ämnen. Vidare bör arbetet med att minska näringsläckaget från jordbruket intensifieras. Moderaterna ser en stor potential för vattenbruket i Sverige. Ett hållbart vattenbruk kan bidra till att minska miljöproblemen i våra hav, och som exempel kan musselodling nämnas. Musslor är ett ”naturligt reningsverk” i haven då de renar vattnet från näringsämnen. Vi vill därför skapa bättre förutsättningar för musselodling i Sverige. Det som anförs ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

6. Syresättning av Östersjön, punkt 6 (SD)

av Martin Kinnunen (SD) och Anders Forsberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2533 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Övergödning, i synnerhet tillförsel av kväve och fosfor, orsakar syrebrist, bottenöd och algblooming i en omfattning som beskrivs som alarmerande. Vetenskapen tillhandahåller flera förklaringsmodeller till varför Östersjön är övergödd, vilket i nästa steg utmynnar i olika teorier om vilka åtgärder som är mest effektiva för att motverka övergödningen. Förvisso förordar Sverigedemokraterna en fortsatt restriktiv hållning vad gäller utsläpp av kväve och fosfor från källor till lands, och vi ställer oss t.ex. positiva till fortsatta försök med strukturkalkning som kan minska näringsutsläppet från vissa typer av jordar. Arbetet med att minimera näringsutsläpp från jordbruk och andra källor bör i princip också fortgå. Samtidigt bör man utreda möjligheten till åtgärder till sjöss för att minska övergödningen, t.ex. syresättning och bortförsl av slam och/eller biomassa. Medel bör avsättas som kan användas för ett flertal större pilotprojekt i syfte att minska övergödningen. Exakt hur dessa medel ska fördelas bör avgöras av ett råd med stark vetenskaplig förankring. Det som anförs ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

7. Strandstädning, punkt 8 (M)

av Jonas Jacobsson Gjørtler (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M) och Gunilla Nordgren (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Moderaterna vill fortsatt driva på för en kraftfull och effektiv havsmiljöpolitik. Mellan 4 000 och 8 000 kubikmeter skräp flyter årligen i land på västkusten. Detta orsakar stora kostnader för berörda kommuner och är ett stort problem för såväl boende som det lokala näringslivet. Att ta hand om det marina skräpet är i dag ett kommunalt ansvar, men vi anser att berörda kommuner bättre bör stödjas liksom de många frivilliga initiativ som tas i arbetet mot det marina skräpet. Moderaterna vill därför att LOVA-stödet breddas så att det även blir möjligt att få stöd för åtgärder som syftar till att minska problemen med marint skräp samt mikroskräp. Havet är vår gemensamma angelägenhet; varken en kommun eller ett land kan på egen hand hantera problemen som marint skräp ger upphov till. Kommunerna behöver ges stöd från regeringen och myndigheterna i hanteringen av marint skräp, och Sverige bör vara pådrivande inom EU för att lyfta frågan på den internationella dagordningen. Regeringen bör även ta vara på möjligheterna att påverka och sprida information till andra länder om avfallshantering, för att åtminstone begränsa det marina skräpet. Det som anförs ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

8. Vattendirektivet, punkt 9 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2078 av Anders Forsberg m.fl. (SD) yrkande 28 och

2015/16:2398 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Vattenmyndigheterna har inom ramen för vattendirektivet tagit fram utkast till åtgärdsprogram och förvaltningsplan för 2016–2021. Åtgärdsprogrammen för 2016–2021 ska prövas av regeringen, och målsättningen är att regeringen ska fatta sitt beslut innan sommaren 2016. Vidare har Vattenverksamhetsutredningen (M 2012:01) sett över dagens regler om vattenverksamheter. Utredningens förslag har remitterats, och förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet. I likhet med regeringen anser jag att god vattenmiljö inte står i kontrast till ett hållbart, konkurrenskraftigt jord- och skogsbruk. Med det anförda och i avvaktan på resultatet av det pågående arbetet föreslår jag därför att motionerna 2015/16:2078 (SD) yrkande 28 och 2015/16:2398 (C) yrkandena 1–4 avslås.

9. Rening av avlopp, punkt 10 (M)

av Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M) och Gunilla Nordgren (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkandena 5 och 6 samt
avslår motion
2015/16:884 av Penilla Gunther (KD).

Ställningstagande

Arbetet med att förbättra metoderna vid landets reningsverk bör fortsätta. Dagens reningsverk tar emot höga halter av läkemedelsrester och andra kemikalier, liksom näringsämnen. Däribland finns ofta föroreningar som reningsverken inte är kapabla att ta hand om. Det innebär att många kemikalier och läkemedelsrester går rakt ut i våra vattendrag där de orsakar stora problem. Därför behöver reningsverken utrustas med metoder som reducerar läkemedelsrester och andra föroreningar. Motionärerna ser ett stort behov av att påskynda utvecklingen av avancerad avloppsrening. Detta är en stor utmaning för svenska reningsverk, och mer forskning på området behövs. Det pågår också forskning på en rad ställen runt om i Sverige med syfte att undersöka hur reningsgraden av kväve och fosfor kan öka. Bland annat tittar forskare på algbaserad avloppsrening. Sådana forskningsprojekt bör fortsatt stödjas och uppmuntras. Det som anförs ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

10. Avloppsutsläpp från kryssningsfartyg, punkt 12 (M)

av Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M) och Gunilla Nordgren (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 7 och
avslår motion

2015/16:2699 av Tuve Skånberg (KD).

Ställningstagande

Regeringen bör säkerställa att svart- och gråvatten från fartyg tas om hand på ett miljöriktigt sätt. Bara 1 av 33 kryssningsoperatörer som trafikerar Östersjön garanterar att de tar hand om sitt avloppsvatten på ett tillfredsställande sätt, och cirka hälften av färjelinjerna tar ansvar för sitt avloppsvatten. Sverige har goda möjligheter att påverka och uppmuntra rederierna att tömma sitt avloppsvatten i hamn. Regeringen bör vidare lyfta frågan med andra Östersjöländer och inom EU-samarbetet. Det är bl.a. centralt att regeringen driver på för att beslutet, som är taget i Internationella sjöfartsorganisationens (IMO) miljöskyddskommitté, om förbud mot utsläpp av orenat avloppsvatten från passagerarfartyg och kryssningsfartyg i Östersjön, snarast verkställs. Sjöfartsverket arbetar med att ta fram en ny avgiftsmodell för konkurrenskraft och miljö. Det är viktigt att regeringen säkerställer att t.ex. farledsavgifter utformas så att de får en bra miljöstyrande effekt. Det som anförs ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

11. Levande sjöar och vattendrag m.m., punkt 14 (C)

av Kristina Yngwe (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2370 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 17 och
avslår motion

2015/16:1114 av Said Abdu (FP).

Ställningstagande

Skydd av vattentäkter är en viktig framtidsfråga och en grund för en trygg och säker dricksvattenförsörjning. Skapandet av vattenskyddsområden påverkar dock markägarna i hög utsträckning. Därför är det viktigt att finna fungerande dialogmodeller för att inkludera markägarna i processen. Här behöver regeringen ta ansvar för att se till så att förutsättningarna till dialog stärks. Det är också viktigt att de ekonomiska kostnaderna för vattenskyddet kan fördelas på ett rimligt sätt. Det som anförs ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Särskilda yttranden

1. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (SD)

Martin Kinnunen (SD) och Anders Forsberg (SD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 15. När det gäller våra förslag hänvisar vi till våra nu aktuella motioner. Vi vidhåller de synpunkter vi framfört i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (C)

Kristina Yngwe (C) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i förslagspunkt 15. När det gäller våra förslag hänvisar vi till våra nu aktuella motioner. Vi vidhåller de synpunkter vi framfört i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:501 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att aktivt arbeta för att underlätta för båtägare att följa den nya toatömningslagen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:884 av Penilla Gunther (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sjukhus och andra vårdinrättningar bör införa effektiva steg för säker avloppsrening som tar bort rester av antibiotika och andra mediciner och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1061 av Lena Asplund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att få bort fiskodling i öppna kassar och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1114 av Said Abdu (FP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en strategisk plan för att skydda Väneren från miljögifter och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1362 av Kristina Yngwe m.fl. (C, M, FP, KD):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör fortsätta vara en pådrivande kraft i havsmiljöarbetet, mot övergödning, mot giftiga utsläpp och mot nedskräpning, både regionalt och internationellt, och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2078 av Anders Forsberg m.fl. (SD):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vattendirektivet och dess förslag till åtgärder måste präglas av kostnadseffektiva åtgärder och en balans mellan god vattenmiljö och ett hållbart, konkurrenskraftigt jord- och skogsbruk och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2370 av Anders W Jonsson m.fl. (C):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en stark och sammanhållen havs- och vattenpolitik och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en dialog vid skapandet av vattenskyddsområden och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lyfta fram och exportera goda exempel i arbetet med minskat kväveläckage, exempelvis Greppa näringen och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vattenreningsteknik för att minska utsläppen av läkemedelsrester och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2398 av Eskil Erlandsson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att uppnå vattendirektivets mål och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera de åtgärder där finansiering är tillgänglig för att uppnå vattendirektivets mål och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åtgärderna för vattendirektivet bör förenas med jobb i hela landet, ett konkurrenskraftigt jordbruk och med andra miljömål och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samhällsekonomiska kostnader förknippade med åtgärdsprogrammet för vattendirektivet bör analyseras och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2533 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intensifiera arbetet med att återställa Östersjön mot bakgrund av de senaste decenniernas hårda miljöbelastningar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom ramen för Helcom arbeta för att ytterligare bredda och fördjupa det regionala samarbetet i Östersjöregionen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om insatser till sjöss för att minska övergödningen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2602 av Ulf Berg m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vara drivande i det internationella samarbetet för att förbättra miljön i våra hav och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att EU:s havsmiljöstrategi efterlevs och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bredda LOVA-stöden och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intensifiera arbetet med att minska näringsläckaget från jordbruket och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta arbetet med att förbättra metoderna vid landets reningsverk och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av fortsatt forskning för förbättrad avloppsrening och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att svart- och gråvatten från fartyg tas om hand på ett miljöriktigt sätt och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2699 av Tuve Skånberg (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör verka för ett förbud mot kryssningsfartygens avloppsutsläpp i Östersjön och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2784 av Lars Tysklind m.fl. (FP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka miljöövervakningen av havsmiljön och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att få den statliga havsplaneringen på plats så skyndsamt som möjligt och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3127 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram förslag för att uppmuntra bottentvätt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram förslag för att förhindra att toalettavfall dumpas i vattnet, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.